

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่องข้อดี

PAYAP UNIVERSITY

PAYAP UNIVERSITY

แบบสอบถามชุดที่ 1

สำหรับหัวหน้าคณะลิเก, ผู้กำกับ, ครูฝึก

1. อยากรู้อะไรเกี่ยวกับประวัติของคณะลิเกว่า เริ่มต้นขึ้นมาอย่างไร
2. อยากรู้อะไรเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของลิเกในภาคเหนือ
3. ทำไมคุณถึงเลือกอาชีพในการแสดงลิเก
4. อยากรู้อะไรเกี่ยวกับวิธีการแสดงลิเก มีขั้นตอนอย่างไร
5. ลิเกในสมัยดั้งเดิมชอบแสดงเรื่องอะไร
6. ลิเกในสมัยก่อนกับลิเกในสมัยปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างไร
7. ถ้าหากว่าลิเกในสมัยก่อนกับลิเกในสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น และสมัยนี้คนชอบดูลิเกแสดงเรื่องแบบไหน มีความแตกต่างจากสมัยก่อนหรือไม่
8. ปัจจุบันผู้ชมลิเกมีมากหรือลดลง
9. สถานที่ในการแสดงลิเก ส่วนมากจะแสดงที่ไหน, ช่วงใด และในโอกาสอะไร
 - 9.1 สมัยก่อนนอกจากลิเกจะแสดงในงานสมโภชแล้ว (งานบอย) ยังมีการแสดงที่วัดอีกด้วย ไม่ทราบว่าปัจจุบันนี้ยังมีอีกไหม
 - 9.2 ปีหนึ่งๆ จะแสดงลิเกประมาณกี่ครั้งในค้ำงานสมโภช (งานบอย) และกี่ครั้งต่อการแสดงที่วัด
10. คุณแสดงลิเกเพื่อคนดูทำอะไร เช่น สนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน
 - 10.1 เนื้อหาลิเกที่แสดงให้คติสอนหรือไม่
11. ลิเกแสดงเรื่องเกี่ยวกับจักรวาล วงศ์ หรือไม่ ถ้ามีเป็นเพราะอะไร
12. ในการแสดงลิเกแต่ละครั้ง มีวิธีที่จะเลือกเรื่องแสดงหรือไม่
13. ทางคณะได้ทุนจากไหน ที่จะจ่ายแก่ลูกน้อง
14. ค่าตัว, ค่าเครื่องแต่งตัวของนักแสดง ทางคณะกำหนดค่าตัวแสดงอย่างไร และค่าเวลาแสดงในแต่ละครั้งคุณได้รับจากผู้จัดหาลิเกอย่างไร
15. อยากรู้อะไรเกี่ยวกับประเพณีของคณะ เช่น การขอภัยซึ่งกันและกัน การไหว้ครู
16. ทำไมถึงมีการไหว้ครู
17. ทำไมเวลาแต่งหน้า ผู้แสดงถึงเลกคาถาลงในแป้ง มีความเชื่ออย่างไร
18. คิดว่าในอนาคต ลิเกในล้านนา จะเป็นอย่างไรต่อไป

สำหรับผู้แสดงทั้งชายหญิง

1. ทำไมคุณมาแสดงลิเก
2. ถ้าคุณชอบแสดงลิเก ทำไมถึงชอบ
3. สมัยนี้ ผู้ชมชอบकुलिเกแสดง เรื่องแบบไหน มีความแตกต่างจากสมัยก่อนหรือไม่
4. ทำไมคุณถึงเลือกอาชีพลิเก
5. คุณได้รับการฝึกแสดงลิเกอย่างไร
6. ได้ทุนจากไหน เอามาใช้จ่ายกับเครื่องแต่งตัว และได้รับค่าตัวแสดงเท่าไรต่อเวลา
7. ลิเกในสมัยก่อนกับลิเกในสมัยปัจจุบัน มีความแตกต่างและมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร
8. ปัจจุบันผู้ชมลิเกมีมากหรือลดลง
9. สถานที่ในการแสดงลิเก ส่วนมากจะแสดงที่ไหน, ช่วงใด และในโอกาสอะไร
 - 9.1 สมัยก่อนนอกจากลิเกจะแสดงในงานสมโภชแล้ว (งานบอย) ยังมีการแสดงที่วิกอีกด้วย ไม่ทราบว่าปัจจุบันนี้ยังมีอีก ไหม
 - 9.2 ปีหนึ่งๆ จะแสดงลิเกประมาณกี่ครั้ง ในค้ำงานสมโภช (งานบอย) และกี่ครั้งต่อการแสดงที่วิก
10. การแสดงลิเกเพื่อคนดูคืออะไร เช่น สนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน
 - 10.1 เนื้อหาลิเกที่แสดงให้คติสอนหรือไม่
11. ลิเกแสดงเรื่องเกี่ยวกับจักรว วงศ์ หรือไม่ ถ้ามีเป็นเพราะอะไร
12. ในการแสดงลิเกแต่ละครั้ง มีวิธีที่จะเลือกเรื่องแสดงหรือไม่
13. อยากทราบถึงประเพณีของลิเก เช่น การขอกษ์ซึ่งกันและกัน การไหว้ครู
14. ทำไมถึงมีการไหว้ครู
15. ทำไมเวลาแต่งหน้า ผู้แสดงถึงเสกคาถาลงในแป้ง มีความเชื่ออย่างไร
16. คุณคิดว่าในอนาคต ลิเกล้านนาจะเป็นอย่างไรต่อไป

สำหรับผู้ชม(ครู พ่อค้าแม่ค้า หญิงชราชายชรา คนหนุ่มสาว พระกรรมกาารวัด)

1. คุณชอบकुलिเกหรือไม่ ถ้าชอบทำไมถึงชอบ และถ้าไม่ชอบเป็นเพราะอะไร
2. ลิเกในสมัยก่อนและปัจจุบัน มีความแตกต่างกันไหม
3. คุณชอบส่วนไหนของการแสดงลิเก และชอบเรื่องแบบไหน

4. คุณคิดว่า สิ่งใดที่ประโยชน์อะไรแก่คุณไหม เช่น
- การให้อภัย
 - ไม่ให้แก้แค้น
 - สนุกสนาน
 - สร้างความสัมพันธ์กัน
 - การนับถือพระมหากษัตริย์
 - ศศิสอนใจ

PAYAP UNIVERSITY

PAYAP UNIVERSITY

แบบสอบถามชุดที่ 2

ผู้ตอบอายุ.....ปี เพศ..... การศึกษา.....
อาชีพ..... หมู่บ้าน..... จังหวัด.....
ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร? เกี่ยวกับลิเกในภาคเหนือ ขอโปรดขีด
เครื่องหมาย ลงใน () ตามที่ท่านเห็นชอบด้วยคำถามต่อไปนี้

1. ท่านชอบคูลิเกหรือไม่
() ชอบ
() ไม่ชอบ
() พอทนดูได้
2. ท่านเคยคูลิเกหรือไม่
() เคย จากที่ไหน
- วิทยุ
- โทรทัศน์
- ความหมู่บ้าน
() ไม่เคย
3. ถ้าท่านชอบคูลิเกเหตุผลเพราะ
() สนุกสนานดี
() ให้ข้อคิดสอนใจดี
() เพราะ เป็นประเพณี
() อื่น ๆ.....
4. ถ้าท่านไม่ชอบเพราะ
() เศษ ไม่ทันสมัย
() ยึดยาก ไม่ทันใจ
() ไม่รู้จะดูไปทำไม
() อื่น ๆ.....
5. ท่านคิดว่าลิเกให้ข้อคิดและมีประโยชน์ในด้านค่านิยมทาง
สังคมและศาสนาหรือไม่
5.1 ท่านคิดว่ามีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
ชาวบ้านหรือไม่
() ใช่ () ไม่ใช่

- 5.2 เนื้อหาของลิเกให้ข้อคิดและคติสอนใจในค่านต่าง ๆ
ต่อไปนี้
- 5.2.1 การให้โอกาส () ใช่ () ไม่ใช่
- 5.2.2 ไม่ให้แกแค้น () ใช่ () ไม่ใช่
- 5.2.3 การแก้ปัญหาในครอบครัว
() ใช่ () ไม่ใช่
- 5.3 ลิเก เป็นมหรสพอย่างหนึ่งของล้านนา และยังเป็นการ
อนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านอย่างหนึ่ง
() ใช่ () ไม่ใช่
- 5.4 ท่านคิดว่าลิเก เป็นศิลปะที่ให้ความสนุกสนาน เหลือก เหลิน
หรือไม่
() ใช่ () ไม่ใช่
- 5.5 ท่านคิดว่าลิเกให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติหรือไม่
() ใช่ () ไม่ใช่
- 5.6 เนื้อเรื่องของลิเกทำให้เรารู้ถึงค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น
() ใช่ () ไม่ใช่
- 5.7 ท่านคิดว่าลิเกมีส่วนช่วยสนับสนุนให้จงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์หรือไม่
() มีมาก () มีบ้าง
() มีน้อย () ไม่มี
- 5.8 ถ้าลิเกมาแสดงที่หมู่บ้านท่านเร็ว ๆ นี้ท่านจะ ไปดูไหม
() ไป
() ไม่ไป
() แล้วแต่โอกาส
- 5.9 ท่านคิดว่าต่อไปในอนาคต ลิเกจะยังมีประโยชน์มากขึ้น
หรือน้อยลงในสังคม
() เหมือนเดิม
() มากขึ้น
() น้อยลง
- 5.10 เหตุผลอื่น ๆ ของลิเก ที่ประโยชน์ในด้านค่านิยมทาง
สังคมและศาสนา
.....
.....

ลิเก เรื่องธรรมพื้นเมือง

เรื่อง.....หงส์หิน.... เล่าโคย บุญช่วย บัวระวงศ์
(เรื่องหงส์หิน มีอยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิลและคำวชอหั่วล้านนา)

ย่อเรื่อง ณ ที่เมืองพาราณสี มีกษัตริย์ผู้ครองนคร ทรงพระนามว่า พระยาปาลา มีมเหสีคือ พระนางวิมาลา พระยาปาลายังมีนางสนมอีก 6 คนด้วยกัน ซึ่งนางสนมแต่ละนางก็มีบุตรอยู่ ส่วนพระนางวิมาลาถึงแม้ว่าจะ เป็นมเหสีเอกแต่ก็เพิ่งจะ เริ่มตั้งครรภ์ได้ 9 เดือนกว่าแล้วก็ยังไม่รู้ว่า จะประสูติ ซึ่งเรื่องนี้สร้างความแปลกใจให้กับพระยาปาลามาก ดังนั้น พระองค์จึง ได้เรียก โหรมาทำนาย เมื่อโหรมาถึงก็ได้ทำนายว่าอีกไม่นานแล้ว ที่พระนางวิมาลาจะประสูติพระโอรส ซึ่งมีบุญญาธิการ เมื่อเจริญวัยแล้วจะได้ สืบราชสมบัติแทนพระยาปาลาคือไป เหตุการณ์นี้สร้างความไม่พอใจให้แก่ นางสนมทั้ง 6 คนจึง ได้ปรึกษากันที่จะหาวิธีกำจัดพระนางวิมาลา วันหนึ่ง พระยาปาลาเสด็จว่าราชการ ก็ได้พาดนางวิมาลาให้กับนางสนมทั้ง 6 คน กาลครั้งนี้เป็น โอกาสดีของนางสนมทั้ง 6 ที่จะหาวิธีกำจัดพระนางวิมาลา โคยนางทั้ง 6 ได้ไปเอาลูกสุนัขที่คลอดใหม่มาไว้ตัวหนึ่ง หอติดกับที่นางวิมาลา ได้ประสูติพระ โอรสออกมา ส่วนนางสนมทั้ง 6 ก็เอาลูกสุนัข ไปเปลี่ยน แล้ว เอาพระกุมาร ไปฝัง แต่ด้วยบุญญาธิการของพระกุมาร พระอินทร์ก็ได้เก็บ กุมาร ไปเลี้ยงบนสวรรค์ ต่อมาเมื่อพระยาปาลาเสด็จกลับ นางสนมทั้ง 6 ก็ได้ไปฟ้องพระยาปาลาว่า พระนางวิมาลาประสูติออกมาเป็นสุนัข สาเหตุ ก็เนื่องมาจากว่า นางวิมาลานั้น ได้สมสู่กับสุนัขระหว่างที่พระยาปาลา ไม่ได้ อยู่ในวัง เมื่อพระยาปาลาได้ฟังดังนั้น ก็เกิดความเคียดแค้นและทรงพิโรธมาก ถึงกับเข้าหุ้ตพระนางวิมาลา และได้ขับไล่วิมาลาออกจากบ้านเมืองไป พระนางวิมาลาได้ ไปอาศัยอยู่กับคชายุช ช่วยคชายุชปลูกผัก กล่าวถึงพระกุมาร ซึ่งพระอินทร์ได้ เอา ไปเลี้ยงไว้บนสวรรค์ พระกุมารทรงพระนามว่า "สุวรรณ" พระกุมารสุวรรณ ได้ร้อง ให้ถามพระอินทร์ว่า พระบิดาและมารดาเป็นใคร พระอินทร์ก็สงสาร ได้เล่า เรื่องราวแต่หนหลังให้พระกุมาร และพระอินทร์ก็ได้ บันดาลให้พระกุมาร ได้ส่องทิพย์พระ เนตรเห็นพระมารดา ซึ่งขณะนั้นกำลังช่วย คชายุชเก็บผัก รคน้ำผักอยู่ พระกุมารเห็นดังนั้นก็ขออนุญาตจากพระอินทร์ จะลง ไปหาพระมารดา แต่ก่อนที่จะลง ไปนั้นพระอินทร์ก็ได้ไปเอาหินก้อนหนึ่ง มาเสก เป็นหงส์ เพื่อ เป็นพาหนะให้แก่พระกุมารสุวรรณ และตั้งแต่นั้นมา พระอินทร์ก็เรียกพระกุมารสุวรรณว่า " เจ้าหงส์หิน" หงส์หินก็ได้ลง ไปหา พระมารดา ซึ่งขณะนั้นกำลังอยู่บ้านแต่เพียงลำพัง ส่วนคชายุช ได้ไปในสวน โคยหงส์หินได้เอาหงส์ไปซ่อน ไว้ในสวน ไม่ให้ใครเห็น หงส์หินได้ เข้าไปหา พระนางวิมาลาแล้วบอกว่า เป็นโอรสของพระนาง พระนางวิมาลาไม่เชื่อ เพราะว่านางบังใจว่า สุนัขนั้นเป็นลูก ส่วนหงส์หินนั้นรูปก็งาม ไม่น่าเกิด เป็นลูกของนางในที่สุด หงส์หินก็เล่าความจริงให้นางวิมาลาฟัง นางวิมาลา ก็ยังไม่ค่อยเชื่อ ดังนั้นหงส์หินจึง เสียสัจฉัยอธิษฐาน บอกพระนางวิมาลาว่า ถ้าหากตัวเอง เป็นโอรสของพระนางจริงแล้ว ขอให้บ้านมของพระนางวิมาลา

พุ่งเข้าสู่พระโอบอรัญของหงส์หิน หลังจากการเสด็จอธิษฐานแล้ว น้ามของ พระนางวิมาลา ก็พุ่งเข้าพระโอบอรัญของหงส์หินทันทีพระนางวิมาลาตีใจ พระกุมารหงส์หินก็ตีใจและต่างก็สลบไปด้วยทั้งคู่ ต่อมาคทาชายกลับมาถึงบ้าน ก็รู้สึกแปลกใจที่เห็นพระนางวิมาลา และเด็กมานอนสลบอยู่ จากนั้นคทาชายก็ ช่วยกันปฐมพยาบาลจนทั้งสองฟื้นขึ้นมาแล้ว ได้เล่าให้สองคทาชายฟัง จากนั้นสอง คทาชายก็ตีใจและรับหงส์หินเข้าอยู่ในบ้านอีกคน กล่าวถึงกุมารทั้ง 6 พี่น้องซึ่ง เป็นลูกของนางสนมทั้ง 6 กุมารทั้ง 6 ชอบเล่นสะบ้า สะบ้าของกุมารทั้ง 6 นั้นเป็นสะบ้าทองคำ ทั้งหมดได้พากันไปเล่นสะบ้า ฝ่ายหงส์หินก็ได้ลาพระนาง วิมาลาไปเที่ยว พระนางวิมาลาได้เตือนหงส์หินว่าอย่าไปเล่น โกลเพราะ ไม่ทราบว่าใครจะบอกร้ายเราบ้าง เมื่อเจ้าหงส์หินไปเที่ยวเล่น ก็ไปเจอกับ กุมารทั้ง 6 กำลังเล่นสะบ้ากันเจ้าหงส์หินก็เข้าไปแย่งเพื่อที่จะเล่นสะบ้าด้วย แต่กุมารทั้ง 6 บอกให้หงส์หินว่า ถ้าหงส์หินต้องการจะเล่นสะบ้ากับพวกตน ก็ให้หงส์หิน ไปหาสะบ้าทองคำมาเล่น แล้วกุมารทั้ง 6 ก็จะให้เล่นด้วย เจ้าหงส์หินได้ฟังดังนั้นก็รีบวิ่ง ไปหาพระนางวิมาลา เมื่อเจ้าหงส์หิน ไปขอ สะบ้ากับพระนางวิมาลา พระนางวิมาลา ก็ร้องไห้ตื่นตื่นใจสงสารลูก เพราะ รู้อยู่แล้วว่ากุมารทั้ง 6 นั้นเป็นบุตรของนางสนมทั้ง 6 และสะบ้าที่กุมารทั้ง 6 ก็เป็นสะบ้าทองคำ (สะบ้าทองคำ) ทั้งนี้แค่นั้นของพระนางไม่มี คอนนี้ทั้ง เจ้าหงส์หินและพระนางวิมาลา ได้จ้อหยอตอบกันว่า

วิมาลา: ว่าเจ้าลูกรัก อย่าย้ายเหลือเกิน ทรัพย์สินทองเงินแม่หาบ่ได้

หงส์หิน: ส่วนเจ้ากุมาร ก็ยังร้องไห้ ว่าหาคาไปแผ่นดินบีบ ลึกหน่อยเคียว คาทาขอเป็นสารรับ จักไปซื้อเอามา

วิมาลา: แม่ก็สุคติค บ้างไปหา แอ้วไปมาค้ำมริมปากกว้าง หันหมากริมแดง เขียวริมข้างข้าง มะกาคางตีหนั้น จึงเก็บเอามา ทื่อเจ้าลูกจั้น ไบ แอ้วเล่นค่างทอง ว่าแม่นี้ตักบ่มีข้าวของ ทรัพย์สินเงินทอง แม่หาบ่ ได้ ว่าบุคค้ำเหย เจ้าจะไปให้ นี้แหละแม่เอามา

พอเจ้าหงส์หิน ได้สะบ้าแล้วก็กลับไปเล่นกับกุมารทั้ง 6 และเจ้าหงส์หินได้ใช้ กลอุบายต่างๆ จนกุมารทั้ง 6 เสียสะบ้าให้เจ้าหงส์หินหมด และทุกครั้งที่เล่น สะบ้ากัน เจ้าหงส์หินก็ชนะทุกครั้งและ ได้ค้นหาทองคำมาบ้านคทาชายก็ตีใจว่า หลานของตัวเอง เก่งและกล้ามาก วันหนึ่ง เป็นวันสำคัญที่จะมียักษ์คนหนึ่ง ออกมากินคนทั้งพระนางวิมาลาและนางสนมทั้ง 6 ต่างก็ห้ามบรามลูก แต่ กุมารทั้ง 6 และเจ้าหงส์หินก็ไม่ยอมฟังพระมารดาของตน ก็ออกไปเล่นสะบ้า กัน เมื่อทั้งสองฝ่ายเล่นสะบ้ากันเสร็จแล้วกุมารทั้ง 6 ก็ห้ามไม่ให้เจ้าหงส์หิน กลับเพราะว่าการเดินทางกลับคนเดียวมันอันตราย อีกอย่างหนึ่ง วันนี้เป็น วันที่ยักษ์คันคาลจะออกมากินคน เจ้าหงส์หินไม่ฟังก็กลับคนเดียว ในระหว่าง ทางก็ ไปเจอยักษ์คันคาล เจ้าหงส์หินกับยักษ์คันคาลก็ได้ต่อสู้กัน ในที่สุด เจ้าหงส์หินก็ฆ่ายักษ์โดยใช้ดาบสะหลักันจชัย ที่พระอินทร์มอบให้สังหารยักษ์ เมื่อเจ้าหงส์หินกลับมาถึงบ้าน ก็ได้เล่าเรื่องราวให้พระนางวิมาลาและ สองคทาชายฟัง

กล่าวฝ่ายกุมารทั้ง 6 ก็มานั่งเสร์้าสร้อยอาลัยหาเจ้าหงส์หินเพราะไม่เห็นมาเล่นด้วยกันหลายวันแล้ว และต่างก็คิดว่าเจ้าหงส์หินนั้นถูกยักษ์กินเป็นอาหารแล้ว ขณะนั้นเองเจ้าหงส์หินก็ปรากฏตัวขึ้น หมายให้กุมารทั้ง 6 ตกใจคิดว่าต้องเป็นผู้ของเจ้าหงส์หินมาตลอดแน่ ในที่สุดเจ้าหงส์หินก็เล่าเรื่องซำยักษ์คายให้กุมารทั้ง 6 ฟังกุมารทั้ง 6 ก็พากันไปคูก็เห็นยักษ์นอนตายจริง ๆ จากนั้นกุมารทั้ง 6 ก็ได้จ้างเจ้าหงส์หิน ทกพันคา ไม่ให้เจ้าหงส์หินไปบอกใครว่าเป็นคนซำยักษ์คายด้วยความสงสารพระมารดาและตายาย เลยบอกตกลง แต่ก็ยังไม่ได้รับเงิน ทกพันคา ฝ่ายกุมารทั้ง 6 เมื่อจ้างเจ้าหงส์หินแล้ว ก็ไปบอกให้นางสนมทั้ง 6 ว่ากุมารทั้ง 6 เองเป็นผู้ซำยักษ์คาย เมื่อพระยาบาลาและนางสนมทั้ง 6 ได้รับฟังดังนั้น ก็พากันยินดีไปกับบุตรของตนเองส่วนพระยาบาลาก็นึกถึงมารดาของพระองค์ซึ่งพระองค์เรียกพระมารดาว่า "แม่เฒ่า" แม่เฒ่าได้ถูกยักษ์ฆีตียบจับไปไม่รู้อาจจะเป็นค้ายร้ายคืออย่างไร พระยาบาลาก็เลยสั่งให้กุมารทั้ง 6 ซึ่งพระองค์คิดว่ามีบุญญาธิการให้ไปถามเอาแม่เฒ่ากลับคืนมาที่เมืองฆีตียบ ถ้าหากว่านางแม่เฒ่ามาได้แล้วจะยกราชสมบัติให้ครองและจะประกาศว่ากุมารทั้ง 6 นั้นเป็นผู้มีบุญญาธิการ ฝ่ายกุมารทั้ง 6 ได้ฟังดังนั้น ก็รู้สึกกลัว ก็ไปปรึกษานางสนมทั้ง 6 โดยเล่าความจริงให้ฟังว่าคนไม่ได้ซำนางสนมทั้ง 6 ก็คือคอยให้กุมารทั้ง 6 ไปจ้างเจ้าหงส์หินตามเดิมเป็นทองคำ ทกพันคา เมื่อกุมารทั้ง 6 ไปหาเจ้าหงส์หินและได้ปรึกษากันแล้ว เจ้าหงส์หินก็บอกพระนางวิมาลา แต่พระนางวิมาลาไม่ยอมให้ไปเพราะถ้าหากใครไปที่เมืองยักษ์ฆีตียบแล้ว จะไม่มีทางรอดกลับมา แต่สองตายายกลับบอกให้พระนางวิมาลาว่า ให้เจ้าหงส์หินไป เพราะสองตายายได้ทำนายแล้วว่าเจ้าหงส์หินไปแล้วจะได้แม่เฒ่ากลับมาและได้เมียกลับมาด้วยแต่ในระหว่างทางจะต้องตายแต่จะมี พระอินทร์มาช่วยให้ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นก็จะกลับมาครองราชสมบัติ เมื่อนางวิมาลาได้ฟังอย่างนั้นก็ยินยอมให้หงส์หินไป เมื่อเจ้าหงส์หินไปก็ไปพบกุมารทั้ง 6 ที่แม่น้ำท่าล่อก่อนกุมารทั้ง 6 บอกว่าเมื่องานเสร็จแล้วจะจ่ายให้ทันที 12 พันคา จากนั้นเจ้าหงส์หินก็ขี่หงส์ไปซึ่งสร้างความประหลาดใจให้กับกุมารทั้ง 6 ฝ่ายเจ้าหงส์หินก็เดินทางรอนแรมไปเมืองแรกที่ไปถึงคือเมืองของยักษ์วิสาโล มีลูกสาวชื่อมุขวดี เจ้าหงส์หินได้เห็นบราสวของมุขวดี ก็ได้เข้าไปหยอกล้อมมุขวดีก็ชอบและพอใจหงส์หินด้วยและทั้งสองต่างก็รักกัน ฝ่ายมุขวดีก็บอกแก่เจ้าหงส์หินว่าคนนั้นเป็นมนุษย์เหมือนกับแม่อยู่เมืองยักษ์ ขณะที่สองคนกำลังคุยกันนั้นพระยาซำยักษ์ก็มาถึงและมาเห็นเจ้าหงส์หินก็คิดจะฆ่า แต่เจ้าหงส์หินได้ยกมือป้อง เมื่อพระยาซำยักษ์เห็นงจักรคิดที่เท้าและมือของหงส์หินพระยาซำยักษ์ก็กลัว และเข้ากราบเจ้าหงส์หินจากนั้นพระยาซำยักษ์ก็จัดการอภิเษกให้เจ้าหงส์หิน และนางมุขวดีครองเมืองนั้นเป็นเวลาหลายเวลาจากนั้นก็ไ้ลามาขวดีไปถามหาแม่เฒ่า เมืองที่สองที่เจ้าหงส์หินไปถึงคือเมืองของยักษ์กุ่มพันซ์ มีลูกสาวชื่อว่าจรรกันหาซึ่งเป็นมนุษย์เจ้าหงส์หินก็มาได้จรรกันหาเป็นภรรยาอีกพระองค์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์เหมือนกับไ้ นางมุขวดี เมืองที่สามก็เป็นเมืองยักษ์ของอนุมา มีลูกสาวชื่อว่าสะหลัจันตาและในที่สุดเจ้าหงส์หินก็ไ้ นาง เป็นภรรยาคนที่สาม โดยมีเหตุการณ์เหมือนกับสองเมืองที่ผ่านมา หลังจากนั้น เจ้าหงส์หินก็ขี่หงส์ไปยังเมืองยักษ์ฆีตียบ ก็ไป

เจอกับแม่เฒ่าและได้เล่าความจริงให้ฟังว่าตนเป็นหลาน จากนั้นเจ้าหงส์หิน
ก็นำแม่เฒ่าขึ้นหงส์ไป พอดีกับที่ยักษ์ผีดิบกลับมา เห็นเจ้าหงส์หินพาแม่เฒ่าไป
ก็พากันวิ่งตามไปและเกิดการต่อสู้กัน จนในที่สุดยักษ์ผีดิบก็พ่ายแพ้กลับไป
เจ้าหงส์หินก็เดินทางต่อไปเจอเอายักษ์อีกคนหนึ่งกำลังกินเนื้อช้าง เห็น
เจ้าหงส์หินบินข้ามศีรษะก็เกิดความโมโหเข้าต่อสู้กับเจ้าหงส์หิน และ
เจ้าหงส์หินก็ได้ใช้ดาบ สหรักันจับพันยักษ์ตาย จากนั้นเจ้าหงส์หินก็มารับ
ภรรยาทั้ง 3 ให้ขึ้นหงส์ไปด้วยกัน ฝ่ายนางทั้งสามไม่ยอมขึ้นขึ้นหงส์ บอกว่า
ให้พาแม่เฒ่าไปก่อน แล้วคนทั้งสามจะตามไป เมื่อเจ้าหงส์หินไปแล้วนางมุขวดี
จู่กันหาและสะหลัจจันตา ก็ได้เสียดศีลย์อธิษฐานว่า ถ้าหากว่านางทั้งสามเป็น
เนื้อคู่ของหงส์หินก็ขอให้ปราสาทของนางทั้งสามลอยตามเจ้าหงส์หินไป และก็
เป็นดังที่คาดไว้ปราสาทสามหลังก็ลอยตามเจ้าหงส์หินไป เมื่อเจ้าหงส์หินไปถึง
ที่แม่น้ำท่าล่อ ซึ่งเป็นจุดที่กุมารทั้ง 6 รออยู่ กุมารทั้ง 6 ต่างก็ยื้อแย่งเอา
แม่เฒ่าไป และจัดการฆ่าหงส์หิน เมื่อนางมุขวดี จู่กันหา และสะหลัจจันตา
ตามมาถึงก็พากันร้องไห้อาลัยเจ้าหงส์หิน เหตุการณ์รู้ไปถึงพระอินทร์ก็เกิด
ความสงสาร เลยลงมายัง เมืองมนุษย์ และได้ปลอมตัวเป็นชายหนุ่มรูปร่าง
มาขอความรักจากนางทั้งสาม นางทั้งสามบอกว่า นางเป็นคนรักเดียว
ใจเดียวชาตินี้จะขอรักแต่หงส์หินเท่านั้น จากนั้นพระอินทร์ก็ปลอมตัวเป็น
ยักษ์มาอีก จะมากินเจ้าหงส์หิน นางทั้งสามก็บอกว่า ถ้าจะกินหงส์หินก็
ขอให้กินนางทั้งสามดีกว่า จากนั้นพระอินทร์ก็ปลอมเป็นคนแก่ มารักษา
หงส์หินได้ฟื้นขึ้นมา เมื่อเจ้าหงส์หินฟื้นขึ้นมาก็ทราบทันทีว่าเป็นพ่อพระอินทร์
ในที่สุดทั้งหมดก็พากันเข้าไปในเมืองพาราณสี โดยเจ้าหงส์หินได้ไปรับ
พระนางวิมาลามาด้วย ขณะนั้นเอง ภายในเมืองกำลังจัดงานต้อนรับแม่เฒ่า
ซึ่งได้กลับมา แต่แทนที่แม่เฒ่าจะดีใจ แต่กลับหาหน้าเศร้าหมอง พระยาบาลา
ก็สงสัยก็ตรัสถามว่า ยังคิดถึงเมืองยักษ์ผีดิบอยู่หรือ ถึงได้เศร้าหมอง
ในที่สุดแม่เฒ่าก็เล่าให้ฟังว่า ที่แม่เฒ่าเป็นแบบนี้ก็เพราะคิดถึงหลานคนที่นำแม่
เฒ่ามาจากเมืองยักษ์ผีดิบ ฝ่ายกุมารทั้ง 6 ก็บอกว่าพวกเขาทั้ง 6 คนนี้แหละ
ที่นำแม่เฒ่ามา แม่เฒ่าบอกว่ากุมารทั้ง 6 เติ้งจะเจอหน้าที่หน้า ก่อนที่เขาจะ
เอาแม่มา แม่คิดถึงหลานคนที่เอาแม่ขึ้นหงส์มาจากเมืองยักษ์ 6 คนนี้ไม่ใช่สักคน
เลย เมื่อพระยาบาลาได้ฟังดังนั้น ก็จึงหาวิธีที่จะให้ได้รู้ได้เห็นหลานของ
แม่เฒ่าคนนั้นคือใคร จึงได้จัดงานฉลองต้อนรับแม่เฒ่า โดยให้เสนาบดีร้องร้อง
บ่าว ให้ประชาชนเข้ามาชมงาน ซึ่งจัดให้มีการละเล่นมหรสพสมโภช ทั้ง โขน
หนัง ร้ว ฯลฯ แล้วจึงให้แม่เฒ่าไปนั่งอยู่ตรงซุ้ม (หลังหลา) เพื่อจับคทา
หลานคนนั้น หุอย่างก็เป็นจริงดังที่คาดหมายเอาไว้วันนั้นเจ้าหงส์หินก็เข้ามา
ชมงานพอดี ในเมื่อแม่เฒ่ามองเห็นแล้ว ก็คว้ามือเรียกให้เข้ามาหา และ
ตัดพ้อว่า เอาแม่มาจากเมืองยักษ์ทุกซอกซอกลำบากด้วยกัน เหตุใดเมื่อมาถึง
เมืองมนุษย์แล้วหลานทั้งแม่ไปไหน หงส์หินก็เล่าความจริงให้แม่เฒ่าฟัง
ทุกอย่าง ดังนั้นแม่เฒ่าจึงนำเจ้าหงส์หินเข้าเฝ้าพระยาบาลา ณ ที่ห้องพระลาน
หลวง ในที่สุดความจริงทุกอย่างก็ถูกเปิดเผย ในเมื่อพระยาบาลาได้ทรงทราบ

แล้วว่าอะไร เป็นอะไร พระยาบาลาทรงพระพิโรธ จึงได้สั่งให้เพชรฆาตนา
เอานางทั้ง 6 และกุมารทั้ง 6 ไปประหารชีวิต หอเพชรฆาตนาคนทั้ง 12 คน
มุ่งไปสู่ทะเลแก่งประหาร แผ่นดินก็แยกตั้งคู่เอา 12 คนไปในทะเลแก่ง
ประหาร (คาเมืองใช้คำว่าแผ่นดินสะทอน) จากนั้นพระยาบาลาก็จับวอข้อฟ้า
ไปรับเอานางวิมาลา กลับคืนมาครองเมืองพร้อมกับเจ้าหงส์หินและลูกสะใภ้
อีกสามคน

จากเนื้อหาของเรื่องหงส์หิน ทำให้ได้รับคติสอนใจ ในเรื่องของ
บาบบุญคุณโทษ โครหาคีก็ได้ดี โครหาชั่วก็ได้ชั่ว

PAYAP UNIVERSITY

ลีเกประยุกค์

ของสถาบันคริสเตียนนิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยพายัพ

เรื่อง สาวน้อยสานักบาย

คัดแปลงมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ พันธสัญญาใหม่ (ลูกกา 15:11-32)
โครงเรื่องโดย... ศ.จ. อริญญูแบ่งค์... บทลีเกโดย... บุญช่วย บัวระวงศ์...

เรื่องย่อ มีครอบครัวหนึ่ง มีแม่หอมเป็นหม้ายมีลูกสาวสองคน คือ บัวบานและ บัวโรย คนที่มีนิสัยเรียบร้อยดี คนน้องเป็นคนค้อร้อน วันหนึ่งบัวโรยก็คักคินใจ หินแม่และพี่ ตามแม่ที่ชื่อสาราญไปอยู่กรุงเทพฯ สาราญยังได้หลอกให้บัวโรย ไปขอเงินแม่โกหกแม่ว่าจะไปเรียนเย็บผ้าที่กรุงเทพฯ บัวบานที่สาวไม่เห็นด้วย บอกว่าถ้ารักจะเรียนกันจริงๆ แล้ว แถวบ้านเราก็มีที่เรียนถนอมไป บัวโรย อ้างว่าแถวบ้านเราจะไม่อยากเรียนหลอก เขยจะขายไป ลู้กรุงเทพฯ ไม่ได้ เขามีช่างที่จบมาจากต่างประเทศ ในที่สุดแม่หอมก็ตกลงให้บัวโรยไปพร้อมกับเงินก้อนหนึ่ง

หลังจากที่บัวโรยไปอยู่กรุงเทพฯ เพียงไม่กี่เดือน เธอก็ได้รับความ ผิดหวัง เธอเพิ่งจะรู้ว่าเธอถูกสาราญหลอกหลวง นอกจากสาราญจะเผาผลาญ เงินทองตลอดทั้งเครื่องประดับจนหมดคนสิ้นแล้ว สาราญยังหาผู้หญิงตามเข้าบ้าน มาเยาะเย้ยเป็นประจำ จนกระทั่งวันหนึ่งบัวโรยก็ถูกสาราญไล่หนี บัวโรย อหากกลับบ้าน แต่ก็ไม่กล้าเพราะกลัวชาวบ้านจะนินทา จึงไปเป็นคนใช้ ของเศรษฐีชื่อว่า หลวงมนตรีและคุณนายบานแย้ม หลวงมนตรีเป็นคนใจดีมี เมตตา แต่คุณนายบานแย้มนั้น เป็นคนปากร้าย อิจฉา ชีหึง หาวิธีกลั่นแกล้ง บัวโรยต่างๆ นานา จนกระทั่งบัวโรยอยู่ไม่ได้ บัวโรยพึ่งสาวนักค้าได้ว่าเธอ หาผิคต่อแม่ค้อพี่สาวและหาผิคต่อองค์พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า เธอคิดถึงคนใช้ที่บ้านของ เธอ ใค้อยู่ที่กินดี ควรรหรือที่เธอจะต้องมาคอยหาหนทุกข์ทรมาน เธอคักคินใจ กลับไปหาแม่และพี่สาว เพื่อจะ ไปขอเป็นคนใช้ยังคักว่าที่เธอจะอยู่กับคุณนาย ใจร้าย

ฝ่ายแม่หอม ก็เฝ้าเป็นทุกข์คักถึงบัวโรย แหบจะไม่เป็นอันกิน อันนอน บัวบานก็เฝ้าบลดบใจแม่อยู่ตลอดเวลา ขณะที่บัวบานกำลังบลดบใจ แม่หอมอยู่นั้น หอคักบัวโรยก็ เคนกระ เซอะกระ เชิง เข้าบ้านมา ล้มลงที่ตรงลาน บ้าน แม่หอมเห็นคังนั้น ก็จำได้ว่า เป็นบัวโรย จึงรีบลงบ้านไปประคองเอา บัวโรยขึ้นมานอนบ้าน บัวบานจึงตรง เข้าไปหุคประคคน้องสาวว่านี่หรือบัวโรยคัก

ว่าเป็นชอทานข้างถนนเหมือนสาวจะตายไป พวกงบก็หนีออกไปยืนอยู่นอกกระเบียงบ้าน บัวโรยจึงสารภาพผิดต่อแม่ และพูดกับแม่อีกว่า บัวโรยไม่สมควรที่จะเป็นลูกของแม่ ขอแม่กรุณารับบัวโรยเป็นคนใช้สักคนเถอะ แม่หอมได้ฟังดังนั้นถึงกับน้ำตานองหน้า และบอกบัวโรยว่า แม่ให้ถือถ้วยลูกทุกอย่าง ลูกก็ยังคงเป็นลูกของแม่เช่นเดิม เहांที่ลูกกลับมาแม่ก็ดีใจแล้ว ค่อยจากนั้นแม่หอมก็เรียกคนใช้มาสั่งให้ไปล้มบัวตัวอ้วนพิ จักงานเลี้ยงฉลองต้อนรับบัวโรยที่กลับบ้าน เพราะเธอเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ พร้อมกับบอกให้บัวโรย ไปอาบน้ำแต่งตัวเสียใหม่ เพราะแม่ยังได้เก็บเสื้อผ้าของลูกรักษาไว้อย่างดี บัวโรยจึงกราบแม่อีกครั้ง ด้วยความตื่นตันใจแล้วจึงเดินหายเข้าไปในห้อง ส่วนแม่หอมนั้นรู้ว่าบัวบานโกรธจึงลุกออกไปปลอบใจบัวบานและถามบัวบานว่า ลูกไม่ตั้งใจบ้างหรือที่น้องกลับมา บัวบานตัดพ้อว่า หนูอยู่ปรณณิบัติคุณแม่มาโดยตลอดไม่เคยละเมิดคำสั่งของคุณแม่เลย มีบ้างไหมคะ แม่แค่ลูกหมูตัวเล็กว แม่ยังไม่เคยเลี้ยงฉลองให้หนูเลย แต่บัวโรยเป็นคนดีอรัน ผลบุญทรัพย์สินสมบัติของคุณแม่ คบผู้ชายไม่เลือกหน้า แม่ยังอุทิศสำหรับจักล้มบัวตัวใหญ่เลี้ยงรับเขา หนูน้อยใจคะ แม่หอมปลอบใจบัวบานว่า คุณอย่างพระเยซูคริสต์สิลูก พระองค์ทรงยอมตายบนไม้กางเขน เพื่อเราที่เป็นคนบาป แม่ศรัทธา พระองค์ก็ยังทรงให้ถือภัยแก่ลูก เป็นพี่น้องกันแहां ลูกจะไม่ให้ถือภัยแก่น้องบ้างหรือ แม่ทราบดีว่าลูกอยู่ปรณณิบัติแม่มานาน แต่ของทุกอย่างในบ้านนี้ก็ เป็นของลูก ส่วนบัวโรยนั้น เขากลับมาก็เหมือนกับว่า เขาตายแล้วเกิดมาใหม่ ลูกไม่ตั้งใจบ้างหรือ บัวบานไม่ได้ตอบแม่อีก เพียงแต่ก้มหน้าร้องไห้ พอติบัวโรยก็เดินออกมา ในชุดใหม่ถามแม่ว่า แม่จำ บัวโรยสวยไหมคะ แม่หอมรีบผละจากบัวบานไปหาบัวโรย พร้อมกับพูดว่า ลูกยังสวยเหมือนเดิม พร้อมกับดึง เอามือบัวโรยเข้ามาสวมแหวนให้ แล้วจึงบอกให้บัวโรย ไปกราบขอโทษที่บัวบานเสีย ตอนแรกบัวโรยก็ไม่กล้าเพราะกลัวพี่สาวจะไม่ให้ถือภัย ยังยืนลังเลอยู่ แม่หอมจึงเป็นฝ่ายคะยั้นคะยอให้เข้าไปหาพี่สาว บัวโรยเข้าไปกราบขอโทษพี่สาว ด้วยน้ำตานองหน้า ตอนแรกบัวบานไม่ยอมให้ถือภัย แต่ในเมื่อบัวโรยสารภาพผิดออกมาจนหมดสิ้นและให้สัญญาว่าต่อไปจะขอ เป็นน้องสาวที่ดีของพี่ยอมเชื่อฟังคำสั่งสอนของพี่ทุกอย่าง บัวบานได้ฟังดังนั้นก็ใจอ่อน ถึงกับร้องไห้พาเข้ากอดน้องสาว แม่หอมเห็นดังนั้นก็ดีใจจนน้ำตาไหล จากนั้นชาวบ้านต่างก็ทะยอยกันเข้าบ้านมาเป็นจำนวนมาก เป็นอันว่าที่บ้านของแม่หอมวันนี้ มีงานเลี้ยงกันอย่างสนุกสนาน มีเสียงคนครีครอยกล่อม มีการราวพื้นบ้าน พร้อมกับเสียงเพลง "งามแสง เคือนมา เชือนส่องหล้า" หังแม่หอมบัวบานและบัวโรย ต่างก็ออกมาราวร่วมกับชาวบ้านอย่างมีความสุข (จบบริบูรณ์)

สรุป ลิเก เรื่องสาวน้อยสนึกบาบนี้ ให้อคติในแง่ของการให้ถือภัยซึ่งกันและกันโดยยกเอาตัวอย่าง พระเยซูคริสต์เจ้า ที่ยอมให้ถือภัยแก่มนุษย์หังว ที่เป็นคนบาป และลิเก เรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการโกหกการเห็นแก่ตัว การอิจฉา การริษยา อันเป็นวิสัยของมนุษย์

รูปที่ 33 รูปพระเอก - นางเอก ของคณะมหาวิทยาลัยพายัพ
แสดงเรื่อง สาวน้อยसानึกบาท ที่ คริสทจักรบงธรรม

ลิเกประมุข

ของสถาบันคริสเตียนนิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยพายัพ

เรื่อง ว่างชมภู . . . (ข้อพระคัมภีร์หนุนใจ ม.ธ. 11:28)

โครงเรื่อง

โดย คุณบุญช่วย บัณฑิตวงศ์

บทลิเก

เรื่องย่อ หม่อมราชวงศ์ ภาครกร เป็นลูกชายของหม่อมเจ้าบนพดล และหม่อมเจ้า รุ่งนภา ในตระกูลรัตนชมภู ได้จากว่างชมภูไปเยี่ยมคุ้มเวียงฟ้า ความคาใจของเจ้านายทางเหนือ แต่ท่านชายภาครกรเกิดไปพอใจนางข้าหลวงคนหนึ่ง ชื่อคาคหล้า จึงได้ทำการสู่ขอมาเป็นภรรยา จึงสร้างความเดือดร้อนให้แก่เจ้าคู่สุรย์ ผู้หลงรักคาคหล้าเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็หาอะไรไม่ได้สำหรับทางว่างชมภู หม่อมเจ้ารุ่งนภา ไม่ได้เต็มใจที่จะรับคาคหล้าเป็นลูกสะใภ้แต่ก็เกรงใจลูกชาย อยู่มาวันหนึ่ง หม่อมเจ้ารุ่งนภาจึงได้สมรู้ร่วมคิดกับเจ้าคู่สุรย์โดยหาวิธีจะให้คาคหล้าออกจากว่างชมภูไป จึงให้ลูกน้องของเจ้าคู่สุรย์เข้ามาหา คาคหล้าในห้องขณะที่ภาครกรไม่อยู่ ขณะที่ไอ้จ้อยกำลังจับมือถือแขนคาคหล้าอยู่ ก็เป็นช่วงเวลาที่ภาครกรกลับมาพบเข้า จึงค่อย ไอ้จ้อยล้มลง ไป ไอ้จ้อยไม่มีทางสู้ จึงรับสารภาพว่าได้เป็นผู้กับคาคหล้ามานานแล้ว หม่อมเจ้ารุ่งนภา ได้ทักท้วงให้ภาครกร ไล่คาคหล้าให้ตามรู้ไป แต่คาคหล้าพยายามชี้แจงเรื่องราวต่างๆ ก็ไร้ประโยชน์เป็นอันว่าคาคหล้าต้องออกจากวัง ก่อนคาคหล้าจะไปได้ขอลูกเอาไว้ ภาครกรไม่ให้เพราะลูก เป็นผู้หญิง ขึ้นบ่สอยเอาไปเลี้ยงอีกหน่อยจะเหมือนแม่ ภาครกรบอกว่าเธอก็กำลังอึดท้องนั้นแหละฉันยกให้เป็นลูกของเธอ ส่วนลูกอ้อยฉันจะเลี้ยงเอง ในที่สุดคาคหล้าก็ฝากลูกอ้อยไว้กับนมแม่หลังจากที่ทุกคนไปกันหมดแล้ว ไอ้จ้อยก็ชวนคาคหล้าไปอยู่กับเจ้าคู่สุรย์ บอกว่าเขาหาไปเพราะเจ้าคู่สุรย์ คาคหล้าโกรธ จึงไล่จ้อยออกไป บอกว่าฉันจะไปของของฉันเอง ในที่สุด ไอ้จ้อยก็กลับไปหาเจ้าด้วยความผิดหวัง

หลังจากภาครกรได้ขับไล่คาคหล้าออกจากวัง ไปแล้ว ต่อมาไม่นาน ภาครกรได้แต่งงานกับ ม.ล. ทิพมาศ ซึ่งเป็นภรรยาที่หม่อมแม่จัดหาให้ จนกระทั่งบัดนี้ มีลูกด้วยกัน 1 คน ชื่อว่าเพริศพริ่ง ชื่อเล่นแอ้ว โดยมากแล้ว ภาครกรไม่ค่อยได้อยู่ในวังเพราะเกี่ยวข้องกับธุรกิจ จึงไม่รู้ว่า ภายในวังชมภูเป็นอย่างไรแทบจะกล่าวได้ว่า ทุกคนในวังชมภูนี้ เว้นนมแม่คนเดียวเท่านั้น ที่รัก และเห็นใจพิสເລີນ (อ้อย) ลูกของคาคหล้า ฉะนั้นอ้อยจึงมีความเป็นอยู่อย่างชื่นชม วันหนึ่งอ้อยตั้งใจจะไปโรงเรียนแต่สมุด ไม่มีเขียนอ้อยจึงไปขอเงินหม่อมย่าและหม่อมแม่ทั้ง ๆ ที่ใจจริงแล้วไม่อยากจะขอ ขณะที่ กำลังจะเข้าไป

หาหม่อมย่า พอดีแฉ่วน้องสาวมาถึงก่อน แฉวแกล้งห้องหม่อมย่าและหม่อมแม่ ว่าอ้อยแย่งกับข้าวในครัวทาน อีกอย่างก็เอานาฬิกาของแฉวไปใส่ พอได้ยิน คังนั้น ทิพมาศถึงกับเดือดร้อนต่อว่าอ้อยและยุ ให้หม่อมรุ่งนภาจัดการ ก็พอดี อ้อยเข้ามาหาจึงถูกหม่อมย่าและหม่อมแม่ต่อว่า อ้อยแก้ตัวว่าไม่เป็นความจริง ตามที่น้องแฉวพูด แต่ไม่มีใครเชื่ออ้อยเลย ทิพมาศจึงเข้าไปบังคับให้อ้อยถอด นาฬิกาให้น้อง แต่อ้อยบอกว่าของอ้อยเอง แฉวแหวขึ้นทันทีว่าของแฉว ทิพมาศ จึงคบอ้อย และได้เอานาฬิกาของอ้อยไป แฉวขอเงินไปโรงเรียน หม่อมย่า ให้ 200 บาท แต่พออ้อยขอหม่อมย่าให้ 10 บาทด้วยความไม่พอใจ อ้อย น้อยใจ และตัดหัวว่า ค่าอาหารยังไม่พอเลย ทิพมาศก็บอกให้อ้อยว่า ไม่ต้อง มาคิดแข่งกับลูกสาวฉัน อ้อยก็ถามว่า อ้อยไม่ใช่ลูกของหม่อมแม่หรือ ทิพมาศ โมโหตรง เข้าไปหมายจะคบพอกิรราครเข้ามาและต่อว่าให้ทิพมาศ ทิพมาศ เกียงกราคกรว่า เป็นแม่จะคบทีสังสอนบ้าง ไม่ได้หรือไง พูจงบก็เดินหนี ออกห้องไป อ้อยเล่าความเป็นไปให้พ่อฟังหมด และถามว่าอ้อยไม่ใช่ลูก ที่แท้จริงของหม่อมแม่หรือ หม่อมแม่จึง ไม่ค่อยรักอ้อยเลย กราครจึงจำเป็น โภทกว่าเป็นลูกของหม่อมแม่จริง กราครให้เงินอ้อยสองร้อยบาท แล้วรีบไป รุระ อ้อยก็ใจมากขณะที่ชูเงินนั้น แฉวก็มาแย่งเงินไป อ้อยขอคืน แฉวไม่ให้ ในที่สุด อ้อยก็ตามเอาคืน พอดีหม่อมย่ากับหม่อมแม่เข้ามาห้ามไว้ แฉวฟ้อง ว่าอ้อยแย่งเงินแฉว ด้วยความโมโห หม่อมแม่กับหม่อมย่า ก็เปิดเผยเรื่อง ทั้งหมด ว่าอ้อยไม่ใช่ลูกหลานของวังชมภูที่แท้จริง แต่เธอเป็นลูกของนาง คาหลัว ซึ่งเป็นคนใช้อยู่คุ้มเวียงฟ้า ไปตามหาแม่แกซีแล้วทั้งหมดก็พากันออก จากห้องไป อ้อยได้ฟัง เช่นนั้นก็เสียใจ อ้อยอยากเห็นหน้าแม่ แต่อีกใจหนึ่งก็ ไม่อยาก เชื่อใคร ใครหนอที่จะให้ความกระจ่างแก่อ้อยได้ นมแซมแอบดูเห็น เหตุการณ์ทั้งหมดแล้วก็ส่งสารอ้อย จึงเดินเข้ามาบอບอ้อยแล้วเล่าเรื่องราว ทั้งหมดให้อ้อยฟัง อ้อยอยากจากวังชมภูไปหาแม่ แต่นมแซมห้ามไว้เพื่อต่อสู้ ปัญหาต่างๆ และบอกว่าให้อ้อยไว้วางใจในพระเจ้า พระองค์ทรงช่วยได้ หากเรามีความเชื่อในพระองค์จริงว แต่อ้อยไม่ฟังอะไรทั้งนั้น จึงผลัดนมแซม ล้มลง แล้วตนเองวิ่งออกจากวังชมภูไป เมื่อมาถึงป่าละเมาะ อ้อยก็ตัดสินใจ จะฆ่าตัวตาย โขยโยนเชือกขึ้นไปหมายจะผูกติดกิ่งไม้ แต่มันก็ร่วงลงมาพอ โยนครึ่งที่สอง หูเธอก็แฉวเสียงเพลงมาจากบ้านหลังหนึ่ง พออ้อยได้ฟัง เพลง ในเนื้อเพลงนั้นมีความหมายสำหรับชีวิตเธอมาก เธอจึงตรง ไปที่บ้านหลังนั้น เจ้าของบ้านก็ต้อนรับด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสและแนะนำให้เธอรู้จักกับพระ เจ้า เจ้าของบ้านหนุนใจเธอว่าถึงแม้คนในบ้านของเธอไม่ได้รักเธอแต่ พระ คริสต์ทรงรักเธออยู่ พระเยซูคริสต์ว่า "บรรดาผู้ลำบากเหน็ดเหนื่อยและแบก ภาระหนักจงมาหาเรา เราจะให้ท่านหายเหนื่อยและเป็นสุข" ในที่สุดอ้อย รับพระเยซูคริสต์ไว้ในจิตใจและ ไม่คิดฆ่าตัวตาย

10 กว่าปีผ่านไป ทางคุ้มเวียงฟ้าได้รับโทรศัพททางไกลจากหม่อม เจ้ารุ่งนภาว่าให้ช่วยจัดการ ดูอ้อยไปหาอะไรก็แล้วแต่เจ้า เจ้ารับรอง ว่าจะจัดการตามนั้น โขยให้ลูกน้องคือ ไร่จ้อย ไปจัดการ ไร่จ้อยรับคา

เมื่อพบอ้อยจึงจีมาหาเจ้า พอดีระหว่างทางมีเด็กชายพวงมาลัย ชื่อเอกชัย มาช่วย เอกชัยสู้ไฉ่จ้อยไม่ได้ ในที่สุดลุงของ เอกชัยชื่อเปี้ยวเข้ามาช่วย จน ไฉ่จ้อยวิ่งหนีไป หลังจากนั้นเด็กชายพวงมาลัยและลุง เปี้ยวจึงพาอ้อย ไปที่บ้าน ส่วน ไฉ่จ้อย รีบนำเรื่อง ไปบอกให้เจ้าคู่สุรย์ เจ้าคู่สุรย์โมโหจึงไล่ไฉ่จ้อย ออกจากคุ้มเวียงฟ้าไป ฝ่ายเด็กชายพวงมาลัย ก็พาอ้อยไปที่บ้าน แล้ว เล่าเรื่องราวให้แม่ฟัง ต่างคนต่างก็ถามความเป็นไป ก็ได้ความว่า เด็ก ชายพวงมาลัยชื่อเอกชัย ซึ่งเป็นน้องชายของอ้อยนั่นเอง และศาล้าก็ได้พบ ลูกสาว ขณะที่หึ่งสามกำลังคุยกันอยู่พอดี ไฉ่จ้อย ได้นำหม่อมเจ้ารุ่งนภา หม่อม ราชวงศ์ภราคร บ้าแฉ่มและแฉ้วเดินเข้ามา (หมายถึงว่า ไฉ่จ้อย โกรธเจ้าคู่ สุรย์ จึง ไปสารภาพผิดกับภราคร) ในเมื่อหม่อมเจ้ารุ่งนภาสารภาพผิด และ ยอมขอโทษศาล้าและอ้อย ศาล้าก็อภัยโทษให้ ศาล้าก็ใจที่ได้พบบ้าแฉ่ม เพราะเคยอยู่ด้วยกัน ได้เรียนรู้ถึง เรื่องพระเจ้าด้วยกัน ส่วนอ้อยกล่าว ขอบคุณพระเจ้าและเป็นพยานให้กับพระเจ้าว่าพระเจ้าคบค้าอิษฐานของเรา จริงว ถ้าหากว่าเราอิษฐานด้วยความเชื่อ ลีเกเรื่องนี้ สอนให้มนุษย์รู้จัก อคทนและรู้จักการอภัยซึ่งกันและกัน ประการที่สอง เพื่อเน้นให้เห็นถึงความ เชื่อ ความวางใจในองค์พระผู้เป็นเจ้า

PAYAP UNIVERSITY

ลิลิตประมุข

ของสถาบันคริสเตียนนิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยพายัพ

เรื่อง.....ผลกรรม.....

(คัดแปลงมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ ลูคา 16:19-31)
โครงเรื่อง โดย...ศ.จ.อรัญ ชูแบ่งค์.....บทลิลิต โดย...บุญชาย บัวระวงศ์.

เรื่องย่อ เลื่อโคหรือสิงห์โค มีพี่น้องอยู่ด้วยกัน 5 คน เลื่อโคค้าเฮโรอิน อยู่ที่เชียงใหม่ น้องชายอีก 2 คนค้าเฮโรอิน อยู่ที่เชียงราย พี่ชายคนโตชื่อ เศรษฐีหุคคาล ร่ำรวยมากเพราะประกอบอาชีพทุจริต ค้ายาเสพติด ก่อตั้ง ชำบ้าน พี่สาวอีกคนเป็นผู้ดูแลกิจการเหมืองแร่ ซึ่งเป็นของหุคคาลอยู่ที่จันทบุรี

วันหนึ่ง เลื่อโคเดินทางเข้ากรุงเทพ พร้อมกับแพนสาวชื่อค้อย เพื่อ ไปร่วมฉลองวันเกิดของ เศรษฐีหุคคาลเมื่อไปถึงกรุงเทพ เลื่อโคและค้อย ได้เจอ หญิงชอทานซึ่งเป็นคนคบอด กำลังนั่งชอทานอยู่ข้างถนน ค้อยมีความสงสาร จึงให้เงิน 5 บาทแก่บุญน้อยหญิงชอทาน โคไม่พอใจจึงแย่งเอาเงินจากบุญน้อย คืน พร้อมกับคบคิบุญน้อยเป็นเวลาเดียวกับที่เสียบุญหาซึ่งเป็นพี่ชายของโค (สามีของแฉล้มพี่สาวของ เลื่อโค) แต่ทั้งสองไม่เคยรู้จักกัน ได้เข้ามา ชักขวาง จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้น บุญน้อยจึงฉวยโอกาสหนีไป เสียบุญหาเสียท่า โค และก่อนที่โคจะหาอะไรเสียบุญหา แฉล้มก็ออกมาชักขวาง และแนะนำให้ เลื่อโครู้ว่า เสียบุญหาเป็นสามีของคน ในที่สุดทั้ง 4 ก็เข้าใจกันและมุ่งตรงไป บ้านเศรษฐีหุคคาล ด้วยกัน

ณ ที่บ้านเศรษฐีหุคคาล แหกหรือมากมาย เศรษฐีหุคคาลและชมชื่น ซึ่งเป็นภรรยา ก็คอยต้อนรับแขกอยู่ จนกระทั่งพี่น้องของหุคคาลมาถึง ขณะที่ ทุกคนกำลังสนุกสนานด้วยการดื่มเหล้า กินอาหารอย่างดี เป็นเวลาเดียวกับที่ บุญน้อยมาถึงในงานเลี้ยง เพื่อมาขอเศษอาหาร ขณะที่หุคคาลโยนกระดูกไก่ ซึ่งมีเนื้อติดเล็กน้อยทิ้ง บุญน้อยจึงคลาหากกระดูกไก่ เพื่อจะเอาไปผัดพ้อ ในขณะที่บุญน้อยเก็บกระดูกไก่นั้น เลื่อโคก็เห็นเข้าพอดี จึงเหยียบมือ บุญน้อย พร้อมกับชี้หน้าว่า บุญน้อย ค่างว นานา เศรษฐีหุคคาลได้ยินจึงลุกขึ้น จากโต๊ะ เข้าถามโคว่าเกิดอะไรขึ้น เลื่อโคบอกว่างานเลี้ยงของ เศรษฐีหุคคาลไม่มีชอทานแต่คงตัวสกปรกมาร่วมงานชายหน้าแขกหรือ หุคคาลได้ฟังก็ โกรธตรง เข้าคบคิบุญน้อย ไล่บุญน้อยออกไป ฝ่ายบุญน้อยอ้อนวอนว่า เศรษฐีนั้น มีใช้จนเหลือเพื่อแล้ว แต่เศษอาหารให้เท่านั้นทำไม เศรษฐีจึงใจคา และ บุญน้อยยั่วว่าจะเอาเศษอาหารไปให้พ้อซึ่งเป็นอัมพาค ชมชื่นฟังก็สงสาร จึง รับคิงแซนสามี้ให้กลับโต๊ะ เศรษฐีหุคคาลจึงสั่งให้โคจัดการกับบุญน้อย ฝ่าย

โคก็คบกับบุญน้อย จนบุญน้อยได้รับบาดเจ็บสาหัส บุญน้อยพยายามตะเกียกตะกายออกไปจากห้องเลี้ยง แต่บุญน้อยก็ไม่สามารถกลับไปหาพ่อได้ จึงล้มลงที่สวนหลังบ้านของ เศรษฐี จากนั้นบุญน้อยก็หนีพิษบาดแผลไม่ไหวจึงสิ้นใจตาย ก่อนที่บุญน้อยจะตาย บุญน้อยได้อธิษฐานต่อพระเจ้า ขอให้พระเจ้าทรงรับเอาบุญน้อยไปอยู่กับพระองค์ ตามที่ผู้ประกาศข่าวประเสริฐในเรื่องพระเยซูคริสต์ เคยบอกบุญน้อยว่า ถ้าเรามีความเชื่อในพระเจ้า เราก็จะหลุดพ้นจากผลกระทบ และรับฟังพระคุณความรักในองค์พระเยซูคริสต์ เมื่อบุญน้อยสิ้นใจตาย บิดาสวรรค์ไปรับเอาดวงวิญญาณของเขา มา และต้อนรับบุญน้อยด้วยการร้องเพลง

วันต่อมา เศรษฐีหุคคาลถูก โคน้องชายหักหลัง โดยการเอายาพิษผสมในเหล้าให้พี่ชายดื่มจนตาย ด้วยความดีใจมาก ที่กิจการต่างๆ ของพี่ชายคลอจนทรัพย์สมบัติจะคง เป็นของ เลือโคผู้เดียว เลือโคก็มดลองชิมชนะของตัวเอง จนล้มตัว เขาแผลงไปหยิบแก้วเหล้าที่มียาพิษขึ้นมาดื่ม ในที่สุด เลือโคก็ตายตามที่ชายไป แล้วดวงวิญญาณของสองพี่น้อง ก็ตกลง ไปในนรกบึงไฟ เมื่อ เศรษฐีหุคคาลคนรัก เขายัง ไม่ละทิ้งนิสัยเดิม ยังพยายามที่จะยึดเยียดสินบนแก่ยมพบาล แต่ยมพบาลไม่ยอมรับสินบน ถือว่าหน้าที่ต้องเป็นหน้าที่สุดแต่ ผลกรรม ของผู้ที่ก่อขึ้น สวเหตุนี้ทำให้ เศรษฐีรู้ว่า อานาจเงินตราไม่มีความหมายสำหรับเขาแล้ว จากนั้น เศรษฐีก็มองขึ้นไปบนสวรรค์ ได้เห็นดวงวิญญาณของบุญน้อย ขอรานตาบอดที่คนข่มเหง จนตาย แต่งตัวสวยงาม ตามองเห็นได้นั่งอยู่เคียงข้างท่านบิดาสวรรค์ เศรษฐีจึงทูลขอต่อบิดาสวรรค์ ขอให้บุญน้อยเอานิ้วมือจุ่มน้ำมาแตะที่ปลายลิ้นของเขา เพื่อ เขาจะ ได้คลายความร้อน แต่บิดาสวรรค์กล่าวว่า ไม่อาจจะช่วยได้ เพราะระหว่าง เศรษฐีหุคคาลกับบิดาสวรรค์ มีเหวอันกว้างใหญ่กั้นอยู่ เศรษฐีหุคคาลได้ฟังก็ขอให้บิดาสวรรค์ใช้ให้บุญน้อย ไปบอกญาติพี่น้องของ เศรษฐี ถึง เรื่อง ผลกรรมของมนุษย์เรา ว่าในนั้นหลายของชีวิตเป็นอย่างไร บิดาสวรรค์บอกว่าในโลกมนุษย์ก็มีผู้ประกาศ มีหนังสือ พระคัมภีร์ ยืนยันอยู่แล้วว่า พระเจ้ามีจริง สวรรค์นรกก็มีจริง พระเจ้าทรงเมตตาให้มนุษย์ได้ไปสวรรค์ทุกคน พระเจ้าไม่ได้ประทาน ผลกรรมแก่มนุษย์ พระเยซูคริสต์เต็มใจช่วยเหลือทุกๆ คน แต่ถ้าประชาชนไม่ใส่ใจ ในคำบอกเล่าเหล่านั้น แม้แต่จะมีคนตายแล้วฟื้นขึ้น ไปบอกเขา พวกเขาจะไม่เชื่อฟัง จากนั้นยมพบาลสั่งให้ยมทูต ผลักดันให้ เศรษฐีตกลง ไปรับ ผลกรรมของเขาในนรก ส่วนทางบนสวรรค์ก็ เต็มไปด้วยเสียง เพลงอันไพเราะ และการรำราชของบรรดาทูตสวรรค์ที่ชื่นชมยินดี ต้อนรับบุญน้อย

ลิเก เรื่อง ผลกรรม ทำให้เราทราบถึง การทำดีได้ชั่วชั่ว ได้ชั่ว

นิพนธ์สมณะคร (ละครเสรีฐ)

เรื่อง . . . สาวบ้านนาหน้าตาลูกทุ่ง (แต่งตัวธรรมดาไม่ใส่เพชรและโจงกระเบน) .
โดย . . . บุญช่วย บัวระวงศ์

เรื่องย่อ เมือง ทองหับ หมู่ลูกทุ่ง คาบลทุ่งยัง อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เป็นลูกชายคนโตของนายแจ่ม ทองหับ สามีเสียชีวิตไปแล้ว เมืองยังมีน้องชายอีกคนหนึ่งชื่อว่า สามารถเรียนอยู่ที่กรุงเทพฯ เมืองเป็นคนขยันขันแข็งหาหนาทหาสวนร่วมกับเพื่อนชื่อ ไข้อยู่ (ตัวกลม) เพื่อหาเงินส่งเสียน้องชายที่เรียนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ และเมืองยังมีคนรักเป็นสาวสวยประจำหมู่บ้านชื่อว่า อีโรย ส่วนไข้อยู่ก็มีคนรักชื่อว่า อีลอย เป็นพี่สาวของอีโรยนั่นเอง ในช่วงปิดเทอม สามารถกลับมาเยี่ยมบ้าน แทนที่เขาจะพูดให้กำลังใจพี่ชายเขา แต่เขากลับมาคาน้ำที่ชายข้างๆ นานา เช่นบ้านเรือนก็ไม่รักษาให้สะอาด แต่งตัวก็สกปรก กินอาหารก็มูมมาม แต่เมืองก็ไม่ได้ถือสา ยังอุทิศส่วหาผ้ามาทำความสะอาดมานั่งให้น้องชาย

อยู่มาวันหนึ่ง เมืองและ ไข้อยู่เตรียมตัวจะออกบ้านไปเกี่ยวข้าวช่วยอีโรย สามารถขอลาไปด้วย เมืองก็ไม่ขัดข้องเพียงแต่ขอร้องให้สามารถแต่งชุดขาวนาค แต่สามารถไม่ยอมบอกว่าเหม็นสาบ เมืองก็เข้าใจต้องตามใจน้อง แล้วทั้งสามคนก็มุ่งสู่ทุ่งนาทันที ในระหว่างเดินทาง บางครั้งเมืองก็ต้องเอาน้องที่หลังข้ามคินโคลน เพราะกลัวว่ารองเท้าจะเปื้อน พอไปถึงทุ่งนาอีโรยก็วิ่งมาต้อนรับเมืองด้วยความดีอกดีใจ สบตาแรกที่สมารถได้เห็นอีโรย ก็นึกชอบจึงหาโอกาสขอให้พี่ชายติดต่อกับเมืองก็ไม่ได้บอกว่า อีโรยเป็นคนรักของตัวเอง จึงแนะนำให้อีโรยและสามารถรู้จักกัน ส่วนคนนั้นก็หาไข้อยู่เสียงออกไปช่วยกันเกี่ยวข้าว บ่อยให้ทั้งสองนั่งคุยกันสบาย หันใดนั้นก็มึนๆ เลงหัวไม้ชื่อว่า ไข้อยู่และ ไข้อยู่เป็นลูกชายของภานัน เข้ามาพูดจาเยาะเย้ยถากถางสามารถว่าสามารถเป็นวัวลิมติน แต่งตัวมาทุ่งนาเหมือนไปราชการ และยังถากถางไม่ให้อีโรยคุยกับสามารถอีกด้วย จากนั้นก็เกิดการต่อสู้กันขึ้นระหว่างสองพี่น้อง สามารถสู้ไม่ได้ เมืองและ ไข้อยู่มองเห็นแต่ไกลจึงรีบวิ่งมาช่วย จากนั้นก็เลิกลากันกลับบ้าน หลังจากที่ได้เกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ชาวทุ่งยังก็ได้ร่วมกันจัดงานรื่นเริงประจำปีขึ้น ในงานนี้จะจัดให้มีการละเล่นต่างๆ แต่สิ่งที่ขาดเสียมิได้คือ ราวง ใบคินสุคท้ายของงาน เกิดมีการชกต่อยกันขึ้นเพราะแย่งสาวราวง ภานันจึงได้ประกาศงดงานก็เป็นอันว่าต่างคนต่างก็ทยอยกันกลับบ้าน ส่วนเมืองนั้นยังไม่กลับเพราะจะต้องช่วยกันเก็บสิ่งของต่างๆ เสียก่อน สามารถก็หาโอกาสจีบอีโรยจนกระทั่งติดกันถึงลากลับ เมืองเห็นน้องชายกลับบ้านก็เที่ยวก็เป็นห่วง จึงรีบสกรอขมาไป เมืองเห็นน้องชายถูกสองนัก เลงรุมล้อมจนสบักสบอมจึงชักมีดที่พกติดตัวมา

จ้วงแหงถูก ไข่ก้าน ไข่กั้งกึ่งแก้ความตายคาที่ แล้วจึงบอกให้น้องรีบกลับบ้าน ส่วนตัวเองหลบหนีไป จนกระทั่งรุ่งเช้า สามารถก็รีบกลับกรุงเทพฯ ทันที เพราะเกรงว่าคดีจะหวั่น หลังจากนั้นก็มานั่งกินน้ำเจ้าหน้าทีติดตามจับกุมนาย เมือง ไปคาเนินคดีตามกฎหมาย ระหว่างที่เมืองถูกคุมขัง ยายแจ่มและ ไข่ทวย ทลอดจนถึงอี โรยและอีลอม ต่างก็พากันไปเยี่ยมและปลอบใจ เมืองอยู่ไม่ขาด ยายแจ่มพูดกับเมืองว่า สามารถเขียนจดหมายมาบอกแม่ว่า เขาสอบเป็นผู้พิพากษาได้แล้ว ขณะกำลังรอจะบรรจุอยู่ ยายแจ่มว่า ถ้าเกิดว่า ไข่มาคมาเป็น ผู้พิพากษาที่นี่ ก่อนที่เมืองจะถูกส่งห้องศาล ก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก เขาคงจะช่วยพี่ชาย เขาไม่มากก็น้อย หลังจากนั้นเพียงสองสามวันสามารถก็ กลับมาบ้าน โขยบอกแม่ว่า เขาจะมาเป็นผู้พิพากษาที่จังหวัดของเราี่เอง ความประสาคนแก่ก็ตืออกดีใจ เป็นธรรมดา ยายแจ่มพูดกับสามารถว่า ลูกต้องช่วยพี่ให้ได้นะ พี่เขาทำทุกอย่างก็เพื่อลูก สามารถรับปากว่าจะช่วย แต่ก็มีข้อแม้ว่า แม่จะต้อง ไปลู่ขออี โรยให้ผม ถ้าไม่วันผมก็ทำไปตามหน้าที่ ด้วยความรักลูกยายแจ่มจึงยินยอมตามข้อ เสนอ หั่งว ที่รู้อยู่ว่าอี โรยเป็นคนรัก ของ ไข่เมือง ครั้นแล้ววันสำคัญก็มาถึง สามารถออกนั่งบัลลังก์ ตัดสินคดีพี่ชาย ของตนเองสถานหนักคือ ให้อภัยโทษชีวิตตลอดเหลือจากคุณไว้ตลอดชีวิต เขาทำแบบนี้เพราะผู้หญิงที่เขาหลงรัก สร้างความโศก เศร้า เสียใจให้แก่ญาติ พี่น้อง เป็นจำนวนมาก หลังจากที่ ไข่เมือง เข้าคุกเพียงไม่กี่วันสามารถก็กำหนด วันแต่งงานและแจกกงการคดีให้แก่ญาติมิตรสหายจนเป็นข่าวครึก โครม ฝ่าย ไข่ทวย ก็อกที่จะสงสาร เพื่อนรัก ไม่ได้ จึงแอบส่งข่าว ไปให้ ไข่เมืองถึงในคุก ไข่เมือง ได้ข่าวนี้แล้วแทบจะเป็นลม พอถึงวันแต่งงาน ไข่เมืองก็ ได้แหกคุกออกมา เพื่อต้องการที่จะ ไปอวยพรให้แก่ เจ้าบ่าว เจ้าสาวซึ่ง เป็นผู้ที่เขารักทั้งสอง แต่ หาง เรือนจากก็ ได้สั่ง เจ้าหน้าที คารวจ พัสดี และผู้คุมออกติดตาม ไข่เมือง ถูกคารวจยิง ได้รับบาดเจ็บสาหัส แต่ ไข่เมืองก็พยายามตะ เกียกตะกาย ไปจนถึงบ้านเจ้าสาว ในขณะที่แขก เหลือกำลัง รคน้ำสังข์ ไข่เมืองแข็งใจเข้าไป ยืนอยู่ตรงหน้าคู่บ่าวสาว ไข่เมืองมีรอง เอา เลือดของตัวเอง หลังน้ำสังข์พร้อม กับคำอวยพรแก่คู่บ่าวสาว (มีเพลงร้องประกอบคือเพลง "วิวาห์น้ำตา" ของสมยศ ทัศนพันธ์) จากนั้น ไข่หนุ่มลุกทุ่งก็จบชีวิตลง ก่อนที่เจ้าหน้าทีจะมา ถึง ฝ่ายสามารถเมื่อ ได้เห็นพี่ชายแสดงออกถึงความรักน้อง ยอมเสียสละ เพื่อน้อง และยังมียอมตายเพราะน้อง ทำให้สามารถสานึกตัวได้ จึงลุกขึ้น ประภาศต่อแขก เหลือทั้งหลายว่า เขาจะไม่ยอมแต่งงานกับอี โรยเป็นอันขาด เขาจะขอบวชล้างบาป เพื่อทดแทนพระคุณพี่ชายของเขา ไปจนชั่วชีวิต

ฉีก เรื่องธรรมพื้นเมือง

เรื่อง...วรรณพราหมณ์... (เล่าโดย บุญช่วย บัวระวงศ์)
(เรื่องวรรณพราหมณ์ มีอยู่ในคัมภีร์ไบลานในลานนา)

เรื่องย่อ ณ ที่เมืองแห่งหนึ่ง มีเจ้าผู้ครองนครคือ ท้าวพรหมหัตถิ มีมเหสีคือ ยัคสวดี มีพระธิดาอยู่องค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าปิมปา ท้าวพรหมหัตถิ รักและหวงพระธิดามาก ซึ่งได้สร้างปราสาทให้พระธิดापิมปาอยู่เป็นประสาธเสาเคียว มีสนมกษัตริย์คอยปรนนิบัติอยู่ ถ้าหากว่าพระธิดาจะไปไหน จะต้องได้รับอนุญาตจากท้าวพรหมหัตถิก่อน และจะต้องมีสนมคอยติดตามเสมอ เหตุการณ์นี้ ทำให้พระธิดาว่าเหว่มา

กล่าวถึงตระกูลพราหมณ์ตระกูลหนึ่ง หัวหน้าครอบครัวพราหมณ์มีภรรยาชื่อพราหมณ์ยัค มีบุตรชายชื่อ "วรรณพราหมณ์" วันหนึ่งวรรณพราหมณ์ก็เข้าไปในเมือง ไปเห็นประสาธของพระธิดापิมปาและเห็นพระธิดापิมปามีความสุขงาม ก็มานั่งละเมอเป็นทุกข์เพราะหลงรักพระธิดา วรรณพราหมณ์ก็รีบเข้าไปห้อมล้อมแม่ไปสวดีขอพระธิดापิมปา ฝ่ายพราหมณ์ และพราหมณ์ยัคก็รู้ว่า ลูกชายไม่ไหว ก็ได้รวบรวมเงินทอง เท่าที่มีอยู่ ไปสวดีขอปิมปาคือท้าวพรหมหัตถิ และยัคสวดี สองพ่อแม่พราหมณ์ก็ถูกท้าวพรหมหัตถิทุบตี ว่าเป็นการเหยียดหยามหมิ่นพระบรมราชา พราหมณ์ทั้งสองก็กลับไปหาลูก เล่าให้ลูกฟัง วรรณพราหมณ์เสียใจ และตั้งพระทัยไว้ว่า ถ้าชาตินี้ไม่ได้พระธิดापิมปามาแล้ว จะไม่ขออยู่เป็นคนอีกต่อไป ถ้าจะอยู่เป็นคนก็จะขออยู่เป็นโสทตลอดไปจนชั่วชีวิต วรรณพราหมณ์จึงได้ลาพ่อแม่ไปป่า เพื่อให้หายกลุ้มใจ เมื่อไปถึงกลางป่า เกิดมีจิตสำนึกขึ้นมาว่าถ้าสามารถสร้างหงส์ให้เหาะเหินเดินอากาศได้ วรรณพราหมณ์จะขึ้นหงส์ไปหาพระธิดาจากนั้นวรรณพราหมณ์ก็หาไม้มาสร้างเป็นหงส์ ทำสายขนค้อเมื่อเสร็จแล้วก็ขึ้นนั่ง แต่หงส์ก็ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ในที่สุดวรรณพราหมณ์ก็เสียสัจย์อธิษฐานต่อเทพให้เหาะว่า ถ้าหากวรรณพราหมณ์และพระธิดาเป็นเนื้อคู่กันจริงแล้วก็ ขอให้เหาะมาผูกสายขนค้อให้หงส์เหาะเหินเดินอากาศได้ เหมือนกับมีชีวิต เมื่ออธิษฐานเสร็จก็ขึ้นนั่งบนหงส์ และผูกสายขนค้อเป็นที่น่าประหลาดใจ หงส์นั้นก็สามารถพา วรรณพราหมณ์เหาะเหินเดินอากาศได้ เมื่อหงส์พาไปไหนมาไหนได้แล้ว วรรณพราหมณ์จึงเขียนจดหมายถึงพระธิดापิมปา โดยที่วรรณพราหมณ์ได้ขึ้นหงส์ไปเมียงมองที่หน้าค่างพระธิดาซึ่งขณะนั้นเป็นเวลาพระธิดาและที่เลี้ยงกำลังคุยกันอยู่ หอที่ที่เลี้ยงเหลือบไปเห็นจดหมายที่อยู่ใบบางหงส์ที่โผล่มาจากหน้าค่าง ที่เลี้ยงก็ไปเอาจดหมาย และวรรณพราหมณ์ซึ่งแอบอยู่หลังหงส์ก็บอกว่า จะรอรับจดหมาย ที่เลี้ยงก็เอาจดหมายไปให้พระธิดาอ่าน เมื่อพระธิดาได้

อ่านจดหมายของวรรณพราหมณ์แล้วก็เกิดความหลงใหล และรีบตอบจดหมายให้วรรณพราหมณ์ ว่าคืนนี้ให้มาหาโดยพระธิดาจะ เปิดหน้าต่างไว้คอยจากนั้นเป็นต้นมาวรรณพราหมณ์จะมาหาพระธิดาทุกคืน โดยทั้งสองลอยได้เสียกันอยู่ต่อมา พระธิดาก็ตั้งครุฑ ไม่กล้าไปเผ่าท้าวพรหมหัตถิ และพระมารดาวันหนึ่ง บรรดาพ่อครัวแม่ครัวที่มีหน้าที่ทำอาหาร ก็ได้นำอาหารมาให้พระธิดา พระธิดาได้บอกพ่อครัวแม่ครัวว่า ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปให้นำอาหารมาให้พระธิดาสองส้าหรับเพราะ พระธิดาได้ฝันว่า มีเทวดามาขอทานข้าวด้วย เหตุการณ์นี้เองสร้างความสงสัยให้แก่บรรดาพ่อครัวแม่ครัว ดังนั้นจึงได้แอบคุ้ยปรากฏว่าไม่ใช่เทวดา แต่เป็นวรรณพราหมณ์ พ่อครัวแม่ครัว ได้นำเรื่องนี้ไปกราบทูลท้าวพรหมหัตถิ และพระนางยักษสวดี เมื่อท้าวพรหมหัตถิทราบเรื่องก็ทรงพระพิโรธ ว่าใครบังอาจมาเป็นผู้กับพระธิดาของคน ดังนั้นท้าวพรหมหัตถิจึงวางแผนให้สาวใช้นำเครื่องน้ำอบน้ำหอม ซึ่งท้าวพรหมหัตถิได้ใส่สีไว้ หลายสี ไปให้พระธิดา โดยบอกว่า พระนางยักษสวดีฝากมาให้พรมที่นอน ตามหมอน จากนั้นมีคำสั่งให้บรรดาเสนาและสาวใช้ให้ไปตรวจตราตามบ้าน ถ้าเห็นชายไหนมีสีติดตามเนื้อตัว ให้จับทันที วันรุ่งขึ้นเสนาก็ตรวจตราไปถึงบ้านวรรณพราหมณ์ เห็นวรรณพราหมณ์ มีสีติดตามหน้าตา ก็เลยจับไปในวัง และท้าวพรหมหัตถิก็เขียนตีต่างว นานา พ่อแม่ของวรรณพราหมณ์ก็เอาเงินทองมาไถ่ตัววรรณพราหมณ์ แต่ท้าวพรหมหัตถิไม่ยอม กลับเขียนตีทั้งพ่อแม่ของวรรณพราหมณ์ด้วยผลสุดท้าย ท้าวพรหมหัตถิก็มีคำสั่งให้นำเอาวรรณพราหมณ์ไปประหารชีวิต ขณะที่เพศฆาตกาสั่งจะลงดาบ วรรณพราหมณ์ก็แกล้งร้องให้อาลัยหงส์ และบอกแก่เพศฆาตกาว่าในเมื่อคนจะตายแล้ว ก็ขอมอบหงส์ให้แก่เพศฆาต กษัตริย์ก็ตีใจมากแต่ก็ไม่สามารถจะป็นขึ้นไปเอาหงส์ที่บนคันไม้ได้ ก็ขอร้องให้วรรณพราหมณ์ป็นขึ้นไปเอามาให้เป็นโอกาสดีของวรรณพราหมณ์ เหมือนตายแล้วเกิดใหม่ วรรณพราหมณ์จึงขึ้นหงส์หนีไปทันที ได้ขึ้นหงส์มาที่ปราสาทของพระธิดา เพื่อจะมาลาพระธิดาไป แต่พระธิดาขอติดตามไปด้วย ดังนั้นทั้งสองจึงหนีออกจากเมืองของท้าวพรหมหัตถิไป วันเวลาผ่านไป ขณะที่วรรณพราหมณ์และพระธิดาเดินทางมาถึงกลางป่า พระธิดาก็เกิดเจ็บครุฑ เพราะถึงกำหนดคลอดแล้ว วรรณพราหมณ์ก็ ไม่รู้จะหาอย่างไร เพราะขณะนั้นเป็นเวลากลางคืน ไม่สามารถมองเห็นอะไร ได้ซัด ไฟก็ไม่มี วรรณพราหมณ์จึงบอกพระธิดาให้คอยอยู่ ส่วนตัวเองจะ ไปหาหินไฟที่พ่อค้าสาเกา ซึ่งอยู่อีกหากหนึ่งของแม่น้ำเมื่อวรรณพราหมณ์ขึ้นหงส์ไปขอไฟหาก โน้นได้แล้วก็รีบกลับ หอมมาถึงกึ่งกลางแม่น้ำก็เกิดพายุใหญ่พัดเอาไฟลูก โหม้สายหงส์ทำให้วรรณพราหมณ์และหงส์ตกลงสู่แม่น้ำวรรณพราหมณ์และหงส์ต่างก็พลัดกัน ไปคนละทาง วรรณพราหมณ์พลัด ไปอยู่บนเกาะกลางน้ำ ไม่สามารถกลับไปหาพระธิดาได้ก็ใจจ้องอยู่บนเกาะกลางแห่งนั้น ฝ่ายพระธิดา เมื่อไม่เห็นวรรณพราหมณ์ก็คลอดลูกเอง และได้ฝากลูกไว้กับเพหาอารักษ์ โดยเอาผ้าสไบของพระธิดาผูกเป็นเบลให้ลูกนอน ส่วนตัวเองก็ไปชำระ เนื้อตัวที่เปื้อนเลือด

กล่าวถึงนครอีกนครหนึ่ง มีเจ้าเมืองทรงพระนามว่า ท้าวโพธิสาร มีมเหสีคือพระนางพญาทั้งสองพระองค์ ไม่มีโอรสและธิดา วันหนึ่งพระท้าวโพธิสารและพระนางพญาก็เสด็จออกประพาสป่าก็ได้ยินเสียง เด็กร้อง ให้มองหาแม่ของเด็กไม่เห็นจึงนำเด็ก ไปเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม และตั้งชื่อให้ว่า "สุวรรณภาพาลง" ฝ่ายพระธิดาปีมบา กลับมาไม่พบลูกก็ร้องให้ตามหาลูกจนกระทั่งเวลาผ่านไป 10 ปีว่า พระธิดาได้ไปอาศัยอยู่กับชายที่เฝ้าสวนของท้าวโพธิสาร ชายชายเก็บดอกไม้ถวายท้าวโพธิสารฝ่ายวรรณพราหมณ์กลายเป็นคนยากจนแสนเข็ญ ผมรุ้งรัง เหมือนผีป่า เสื้อผ้าชากรุงรัง อยู่มาวันหนึ่งพ่อค้าสาเกาผ่านมา วรรณพราหมณ์ขออาศัยไปค้าขาย แต่พ่อค้าไม่ยอม เพราะคิดว่าเป็นผี จนกระทั่งมีสาเกาอีกลาหนึ่งผ่านมาและใจดี ให้อาศัยเรือไปค้าขาย ขณะที่อาศัยเรือไปนั้น พ่อค้าได้คิดพมให้วรรณพราหมณ์ และเอาเสื้อผ้าใส่ให้จนมีสภาพเหมือนเดิม วรรณพราหมณ์ได้ช่วยพ่อค้าหาอาหารบ้าง เท่าที่จะหาได้ หากค้าขายพ่อค้าก็เอาสินค้าไปขายในเมืองของท้าวโพธิสารนั่นเอง เมื่อขายของก็ขายไม่ได้ ก็มีความคิดว่าจะต้องมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นกับพวกของคน ดังนั้นจึงได้จับฉลาก ถ้าใครจับได้ฉลากที่เป็นตัว ไม่น่าโชคแล้วจะจัดการกับคนนั้น เมื่อจับฉลากกันแล้ว ปรากฏว่าวรรณพราหมณ์จับได้พวกพ่อค้าจึงนำเอาวรรณพราหมณ์ไปถวายแต่ท้าวโพธิสาร ท้าวโพธิสารจึงแต่งตั้งให้วรรณพราหมณ์เป็นพ่อครัว จากนั้นอีก 5 ปีต่อมา ก็มีพ่อค้าเรือสาเกาอีกลาหนึ่ง เก็บหงส์ของวรรณพราหมณ์ได้ จึงนำไปถวายแต่ท้าวโพธิสาร พระองค์เห็นว่าหงส์นี้อาจจะใช้ประโยชน์ได้ จึงเก็บเอาที่ห้องเก็บของกล่าวฝ่ายพระธิดาปีมบา จะช่วยร้อยดอกไม้ไปถวายในวังทุกวัน และวันนี้เป็นวันพิเศษ เพราะพระธิดาได้ร้อยดอกไม้สวยงามมาก เมื่อนำไปถวายในวัง พระโอรสสุวรรณภาพาลง ได้ทอดพระเนตรเห็นมาลัย ก็เกิดความหลงใหล และถามหาผู้ร้อยมาลัย ชายก็บอกว่า เป็นฝีมือของลูกสาว ส่วนท้าวโพธิสารก็ประสงค์ที่จะให้สุวรรณภาพาลงอภิเษก เพราะมีอายุพร้อมที่จะอภิเษกได้แล้วจึงคร่ำครวญให้เสนาไปตามตัวลูกสาวของชายคนเฝ้าสวนมาเข้าเฝ้า และได้จัดให้พระธิดาไปอยู่ที่ประสาธหลังหนึ่ง จากนั้นท้าวโพธิสารก็บอกให้พระโอรสสุวรรณภาพาลงว่า ได้ผู้หญิงที่จะมาเป็นราชินีแล้วให้ไปคุยกับพ่อใจหรือไม่ขณะที่สุวรรณภาพาลงจะก้าวขึ้นบันไดไปนั้น พระอินทร์ก็ได้ทรงเห็นว่าแม่กับลูกจะแต่งงานกันไม่ได้ จึงบันดาลให้ม้าที่อยู่ข้างประสาธผูกไว้ และว่าแก่พระโอรสว่า "แม่กับลูกจะแต่งงานด้วยกันกาลที่บ้านกาลเมือง" สุวรรณภาพาลง ได้ยินดังนั้นก็แปลกใจจึงลองก้าวเท้าขึ้นบันได ม้ายังผูกพระโอรสเต็ม สุวรรณภาพาลงจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลท้าวโพธิสาร ว่าหาไม่จริงเป็นเช่นนั้น ท้าวโพธิสารจึงเรียกพระธิดามาเฝ้า และถามความจริงว่าพระธิดาเป็นใครมาจากไหน พระธิดาก็เล่าไปตามความจริงจนกระทั่งมาอยู่ในวังของท้าวโพธิสาร พระองค์จึงถามพระธิดาว่า สิ่งของที่เอาไว้กับตัวลูกน้อยเป็นอะไร พระธิดาบอกว่ามีผ้าสไบที่หาเป็นเบลาให้กับลูก ท้าวโพธิสารจึงให้พระนางพญาไปนำเอาผ้าสไบผืนที่ใช้หาเบลารวมกับผ้าสไบสีอื่นมา ให้พระธิดาเลือก และเลือกได้ถูกต้อง หลังจากนั้นพระธิดา ก็ทราบว่าสุวรรณภาพาลง เป็นพระโอรสแท้ ท้าวโพธิสารจึงทรงให้อยู่ภายในวังด้วยกัน

กล่าวฝ่ายวรรณพราหมณ์ ก็มีหน้าที่นำอาหารไปถวายท้าวโศธิตสาร และพระนางพญา มีอยู่วันหนึ่งวรรณพราหมณ์ ไม่ได้นำอาหารไปถวาย เพราะ ได้ไปเห็นหงส์ของคน มัวแต่ร้องไห้ ท้าวโศธิตสารก็สงสัยเลยสั่งให้เสนาไปนำ ค้ามาเข้าเฝ้า และถามว่าเป็นอย่างไรจึงไม่นำอาหารมาถวาย วรรณพราหมณ์ ก็เลยเล่าความจริงให้ฟังตั้งแต่ต้น ท้าวโศธิตสารจึงให้วรรณพราหมณ์ลองขึ้น ช้างให้ดูและสามารถเหาะเห็นได้ ท้าวโศธิตสารจึงเรียกให้พระธิดาพิมปาและ พระโอรสออกมาดู เมื่อพระธิดาออกมาดูเป็นเวลาเดียวกับที่วรรณพราหมณ์ ลงมาจากหงส์ ทั้งสองต่างผวาเข้าหากัน ในที่สุดท้าวโศธิตสารก็ทราบเรื่อง ทั้งหมด และทรงตีพระทัยที่สุดที่พ่อแม่ลูก ได้พบกัน จากนั้นวรรณพราหมณ์และ พระธิดาก็ขออนุญาตกลับไปยังบ้านเมืองของท้าวพรหมหัตถ์เพื่อจะไป ขอชมมาลาโทษ โดยฝากสุวรรณภาทองไว้กับท้าวโศธิตสาร และนางพญา

ลิเกเรื่องวรรณพราหมณ์ให้ข้อคิดถึงความเชื่อ เรื่องผลกรรม คือ หมายความว่า ถ้าบุคคลใด ได้ทำกรรมไว้แต่ชาติปางก่อน ผลกรรมนั้นก็ จะมาตอบสนองในอีกชาติหนึ่ง อย่างเช่น วรรณพราหมณ์และพิมปาชาคีก่อนได้ ปรากฏลูกนอกจากแม่แก่ ชาตินี้วรรณพราหมณ์และพิมปา ถึงได้ปรากฏจากกัน ดังนั้น เมื่อคุณลิเกเรื่องนี้แล้ว ทุกคนก็ไม่อยากหาบาปกรรมไว้

ลิเก เรื่องธรรมพื้นเมือง

เรื่อง . . บั้วระวงศ์หงส์อำมาตย์ . . (เล่าโคษ บุญช่วย บั้วระวงศ์)
(เรื่องบั้วระวงศ์ที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ไบบลานในลานนาไทย)

ณ ที่นครแห่งหนึ่ง มีเจ้าเมืองทรงพระนามว่า ท้าวพระยาเก่าโล มีมเหสี 2 พระองค์ ฝ่ายขวามีชื่อว่า แก้วจันทา ฝ่ายซ้ายชื่อว่า นางกำไวษ พระนางแก้วจันทามีพระโอรสอยู่ 2 พระองค์ คือเจ้าบั้วระวงศ์ และเจ้าสุริยา เจ้าสุเรียนั้นเป็นพระเชษฐา ส่วนพระนางกำไวษ มีพระโอรสชื่อชัยทัช มีอยู่วันหนึ่งพระยาเก่าโลมีคำสั่งให้ทุกคนเข้าเฝ้าท่านพระยาเก่าโลก็ได้ประกาศว่า สำหรับบ้านเมือง และราชบัลลังก์ จะยกให้สุริยา และบั้วระวงศ์ เมื่ออายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ เหตุการณ์นี้สร้างความไม่พอใจให้นางกำไวษแต่นางกำไวษก็เก็บเอาไว้ในใจ ต่อมานางกำไวษพยายามกำจัดสองพี่น้อง วันหนึ่งนางก็เชิญสองพี่น้องมากินเลี้ยง ครั้งแรกสุริยาไม่ยอมมาเพราะคิดอยู่ว่านางกำไวษต้องมีแผนการ แต่สุริยาก็ตนรับแล้วจากบั้วระวงศ์ไม่ได้ก็เลย คอบรับคาเชิญหิงงานเลี้ยง นางกำไวษพยายามมอมเหล้าสองพี่น้องและบอกให้สองพี่น้องบิบนวดให้ สุริยาไม่ยอมกลับบอกว่าจะเอาบรรคาสาวใช้มาบิบนวดให้คิดว่า คังนั้นนางกำไวษจึง เข้ากอดครีคสองพี่น้องแล้ว เออะอะ โวยวายขึ้น ทาเป็นว่าสองพี่น้องพยายามจะข่มขืนนาง ส่วนบรรคาสาวใช้ที่รู้เห็นเป็นใจด้วยก็ไปฟ้องพระยาเก่าโล พระยาเก่าโลโกรธเลยสั่งให้ทาสุริยา และบั้วระวงศ์ไปบระหารชีวิต เมื่อพระนางแก้วจันทาทราบเรื่องก็ร้องไห้ไปถามพระยาเก่าโล พระยาเก่าโลก็เล่าเรื่องราวให้ฟังแต่ นางแก้วจันทาไม่เชื่อว่า ลูกหิงสองของนางจะบระพคิเช่นนั้น พระนางแก้วจันทาพยายามอ้อนวอน ขอภัยโทษ แต่พระยาเก่าโลไม่ยอมฟัง พระนางแก้วจันทาจึงได้ไปรวบรวมแก้ว แหวนเงินทอง เอาไปจ้าง เพชฌฆาตและปล่อยให้บั้วระวงศ์และสุริยา หนีออกจากบ้านเมือง ไปแต่เหตุการณ์ครั้งนี้ ทาได้รอกสายตาของนางกำไวษได้ จึงได้ไปฟ้องพระยาเก่าโล พระยาเก่าโลจึง ได้มีคำสั่งให้ไล่พระนางแก้วจันทาออกไปจากบ้านเมือง แล้วสั่งฆ่า เพชฌฆาตที่ปล่อยตัวบั้วระวงศ์และสุริยา ฝ่ายสุริยา และบั้วระวงศ์ก็เดินทางรอนแรมไปในป่า วันหนึ่งพระอินทร์ได้แปลงกายเป็นไก่สองตัว ไก่ตัวแรกจะขันว่า "สุขทุกข์" หมายความว่า จะมีความสุขก่อนแล้วทุกข์ทีหลัง อีกตัวหนึ่งขันว่า "ทุกข์สุข" หมายความว่า ทุกข์ก่อนจะมีความสุขทีหลัง แล้วไก่ทั้งสองตัวก็คันทาย เจ้าสุริยาก็กินไก่ตัวแรก เจ้าบั้วระวงศ์ก็กินไก่ตัวที่สอง

กล่าวถึงเมือง เมืองหนึ่ง ไม่มีเจ้าเมืองครอบครองมีแต่พระธิดา บพุมมา พระธิดาจึงเรียกอำมาตย์เสนามาปรึกษาว่าจะหาผู้ครองด้วยวิธีใดในที่สุกก็ได้ตกลงให้พระธิดาทรงเสียงราชรถ ถ้าวราชรถไปหยุดที่ใคร

ก็หมายถึง เป็นเนื้อคู่ของพระธิดา ค่อมาราชรถก็ไปเกษเอาสุริยาซึ่งนอนหลับ กับบวรระวงศ์ที่ศาลา ซึ่งพระอินทร์ได้พรางตา ไม่ให้เสนาที่นาราชรถมาได้เห็น บวรระวงศ์ แต่เห็นสุริยาเพียงผู้เดียว

จากนั้นเสนาก็นำสุริยาขึ้นราชรถไปในวัง เมื่อสุริยาตื่นขึ้นก็ถามหาห้อง เสนาพูดว่าไม่เห็นมี แต่สุริยาบอกว่าพระองค์มีห้องมาด้วย ดังนั้นพระธิดาบาทุมมาจึงได้ให้เสนาตามไปคูที่เดิม บราภพว่าบวรระวงศ์ไม่ได้อยู่ที่นั่น เจ้าสุริยาโกรธเศร้าเสียใจ ที่ห้องหายไป จากนั้นเจ้าสุริยาก็ได้ตกลงอภิเษกกับพระธิดาบาทุมมาและจะปกครองบ้านเมือง นอกจากนั้นเจ้าสุริยาได้ให้พวกเสนาไปหาช่างฝีมือตีมาวากภาพ ชิวประวัติของเจ้าสุริยากับเจ้าบวรระวงศ์ ตั้งแต่เริ่มออกจากเมืองมาและได้รับความทุกข์ยากร่วมกัน โดยให้วาคที่ศาลาที่เจ้าบวรระวงศ์และสุริยานอนหลับพักผ่อน โดยสั่งให้พวกเสนาจัดสารกับข้าวไปไว้ที่ศาลา เผื่อว่าเมื่อมีใครมาทานอาหารและได้รูปภาพ และร้องให้ก็ให้นำบุคคลผู้นั้นขึ้นมาเผ่าเจ้าสุริยทันที

ฝ่ายเจ้าบวรระวงศ์ หลังจากที่จากศาลามา ก็เผ่าแต่ร้องไห้คิดถึงพี่ชายจึงตัดสินใจเข้าไปในตัวเมืองแต่บรรดาผู้ที่เผ่าประตูเมือง ไม่ยอมให้เข้าไป เพราะว่าตอนนั้นใกล้จะค่ำแล้ว เจ้าบวรระวงศ์จึงลัดเลาะออกไปทางสวน ซึ่งสวนนั้นเป็นของ เศรษฐีบาละ และมีสองทนายายเป็นคนเผ่าส่วน เศรษฐีบาละมีอำนาจศเทียบเท่ากับเจ้าเมืองในสมัยก่อน คือสามารถจับคนผิดมาไต่สวนได้ เศรษฐีบาละมีลูกสาวคนหนึ่งชื่อว่า คารวิ คารวิมีพี่เลี้ยงชื่อว่า สุกิติมาฝ่ายเจ้าบวรระวงศ์ก็มาขออนอนพักผ่อนและขอหลบฝนที่บ้านสองทนายาย แต่สองทนายายไม่ยอมให้นอน โดยอ้างว่าเจ้าบวรระวงศ์แต่งตัวมอมแมม เสื้อผ้าก็ขาด เจ้าบวรระวงศ์ก็อ้อนวอนสองทนายายว่า ผมนึกขอให้สงสารตนเอง ในที่สุดสองทนายายก็ให้เจ้าบวรระวงศ์ ลงไปนอนที่ไต้มุ้งฉาง เจ้าบวรระวงศ์ก็จำต้องเข้าไปนอนด้วยน้ำคาวอาบหน้า หลังจากนั้นสักครู่เจ้าบวรระวงศ์ก็รู้สึกหิวข้าว ขณะที่เจ้าบวรระวงศ์กำลัง เบิกห่อข้าวที่ขอมมากิน ก็นึกขึ้นได้ว่าเวลานั้นมันมืดค่ำแล้วมองอะไร ไม่เห็นสักอย่าง เจ้าบวรระวงศ์ก็ขึ้นไปขอไฟสองทนายาย สองทนายายก็ไม่ยอมให้เพราะ เกรงว่าเจ้าบวรระวงศ์จะหาหุ้งฉางของ เศรษฐีใหม่ เจ้าบวรระวงศ์ก็ต้องงาใจลงมาอีกครั้ง แต่แล้วเจ้าบวรระวงศ์ก็นึกขึ้นได้ถึงพระมารดาของคนที่ออกก่อนที่จะออกจากเมืองมา พระนางแก้วจันทาได้มอบแก้วที่เป็นของคู่บ้านคูเมืองให้แก่เจ้าบวรระวงศ์ และแก้วนี้เกิดขึ้นพร้อมกับตอนที่เจ้าบวรระวงศ์เกิด ดังนั้น เจ้าบวรระวงศ์จึงได้หยิบแก้วออกจากถุงย่าม แล้วได้เสียดอชิษฐานนึกถึงพระคุณพระมารดา ขอให้แก้วนี้สว่างไสว หลังจากที่อชิษฐานเสร็จแก้วนั้นก็สว่าง ไปทั่วสวนของ เศรษฐี สองทนายายได้เห็นแสงสว่างก็แอบลงมาดูก็เห็นแก้วของเจ้าบวรระวงศ์ ด้วยความโลภ สองทนายายก็หัวานล้อมให้เจ้าบวรระวงศ์ขึ้นไปนอนข้างบนบ้าน โดยอ้างว่าเมื่อสักครู่ทั้งสองง่วงมากจึงพูดกับเจ้าบวรระวงศ์ไม่ไหวเราะ เจ้าบวรระวงศ์ก็หลงเชื่อพร้อมเข้า สองทนายายก็รีบไปหาท่าน เศรษฐีบาละ ไปบอกเศรษฐีว่าเจ้าบวรระวงศ์มีแก้ววิเศษมาด้วย เศรษฐีเมื่อได้ฟังดังนั้น ก็เกิดความโลภ จึงแกล้งเข้าไปอยู่ในห้องแล้ว

ของพระมารดา มอบให้คิดคำนวณ ฝ่ายเศรษฐีก็คัดค้านว่า แก้วนี้เป็นของ
เศรษฐีเอง ท้าวพรหมมาเมื่อเห็นบัวระวงค์ก็เกิดความสงสาร ก็ถาม
บัวระวงค์อีกว่า แก้วนี้มีคุณสมบัติอย่างไรถึงกับมีค่ามากนัก เจ้าบัวระวงค์
ก็ตอบว่า แก้วนี้จะสามารถส่องแสงสว่างได้ หรือจะเอาฝนตกพายุพัดได้
ท้าวพรหมมาก็ถามเศรษฐี เศรษฐีก็ตอบเช่นเดียวกับบัวระวงค์ จากนั้น
ท้าวพรหมมาก็ให้เศรษฐีลองก่อน เมื่อเศรษฐีขอให้ฝนตกฝนก็ไม่ตก ให้
ฟ้าร้องฟ้าก็ไม่ร้องพอลงหีของเจ้าบัวระวงค์ บัวระวงค์ก็บอกให้ฝนตก
ฝนก็ตก บอกให้ฟ้าร้อง ฟ้าก็ร้องจริงๆ

ในที่สุด ท้าวพรหมมาก็ให้เศรษฐีคืนแก้วให้แก่เจ้าบัวระวงค์และ
บอกว่าจะไม่คบค้าสมาคมกับคนโลกอีกต่อไป และห้ามมิให้เศรษฐีเข้ามาใน
เมืองอีกเป็นอันขาด ถ้าไม่เช่นนั้น จะนำเศรษฐีไปให้ยักษ์กินเสีย เมื่อเศรษฐี
ได้ยินดังนั้นก็ละอายใจ ก็ขอลากลับแต่คารวิลูกสาวไม่ยอมกลับไปด้วย เศรษฐี
เลยเสียทั้งแก้วทั้งลูกสาวไปเพราะความโลภ ต่อมาเจ้าบัวระวงค์ก็อาสาไป
บรายนักษัตร จนในที่สุดก็ฆ่ายักษ์ตายด้วยแก้ววิเศษนั้นเอง จากนั้นเจ้าบัวระวงค์
ก็ได้อภิเษกสมรสกับคารวิ และพระธิดาบุญมา ซึ่งเป็นพระธิดาของท้าว
พรหมมา และได้ครองเมืองของท้าวพรหมมา ต่อมาไม่นาน คารวิก็ท้องและ
จากนั้นเจ้าบัวระวงค์ก็ขอลูกสาวท้าวพรหมมา ไปตามหาพี่ชาย โดยขอฝากพระธิดา
บุญมา ส่วนตัวเองจะนำคารวิไปด้วย เพราะว่าคารวิเบรียบเสมือนไม่มีพ่อแม่
เจ้าบัวระวงค์และคารวิได้เดินทาง ไปก็พอลูกสาววิตั้งท้องได้ 9 เดือน เจ้า
บัวระวงค์ จึงอมแก้วและพาคารวิเหาะไปยัง บนเขาสูง ที่บนเขาสูงมีถ้ำอยู่
คนหนึ่ง เมื่อถ้ำเห็นเจ้าบัวระวงค์ก็สงสัยว่าทำไมขึ้นมานอนนี้ได้ เจ้าบัวระวงค์
ก็เล่าว่าขึ้นมานอนนี้ได้ เพราะมีแก้วพระฤทธิก็อยากทดลองอมบ้าง เจ้าบัวระวงค์
เห็นว่า เป็นถึงพระฤทธิก็สงสัยคงจะไม่ใช่เป็นไร ก็ให้พระฤทธิทดลองดู แต่ก่อนที่
พระฤทธิจะเหาะขึ้นไป เจ้าบัวระวงค์ก็บอกว่าอย่าขึ้นไปสูงนัก เพราะจะเกิด
อันตราย แต่พระฤทธิก็ไม่ฟัง ก็ขึ้นไปสูงมาก จนในที่สุดก็เกิดพายุใหญ่พัดพระ
ฤทธิและแก้วตกลงมาตาย เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนั้น เจ้าบัวระวงค์ก็เสียใจที่
แก้วหายไ้ เจ้าบัวระวงค์ก็ได้นำคารวิและ เลียบตามไหล่เขา พอลงเขาไป
ก็เจอกับแม่น้า เจ้าบัวระวงค์ก็ผ้าผูกแขนทั้งคารวิและคนเองหากขอนไม้เพื่อ
ที่จะข้ามไป ให้ไปถึงฝั่งโน้น แต่เคราะห์ร้ายเกิดพายุ กระแสน้ำไหลเชี่ยวมาก
ทำให้คารวิและเจ้าบัวระวงค์พลัดหลงไปคนละทาง ทางด้านคารวิก็พัดไปเจอ
กับพรานหาปลาที่ขออาศัย ไปอยู่บ้านด้วย เพราะขณะครกแก่แล้ว พรานบ่าก็
นำไปบ้าน ครั้งแรกภรรยาพรานไม่ยอม เพราะคิดว่าคารวิเป็นผู้กับสามีของ
นาง แต่ในที่สุดก็เข้าใจกัน และคารวิก็คลอคลุกที่บ้านของสองสามีภรรยาที่นั่น

กล่าวฝ่ายเจ้าสุริยา วันหนึ่ง ได้มีขานาได้นำท้าวพระฤทธิที่อมแก้วไป
ให้เจ้าสุริยา เมื่อเจ้าสุริยาเห็นแก้วก็ร้องไห้ คิดว่าเจ้าบัวระวงค์เป็นพระฤทธิ
ก็สั่งเสนาไปวาดภาพพระฤทธิอมแก้วที่ศาลาเพิ่มอีก ทางด้านเจ้าบัวระวงค์ก็
เดินทาง ไปพักที่ศาลา ก็ได้เห็นภาพชิวะประวัติของตนก็ถึงกับร้องไห้ เสนาเห็น

เอะอะ โวยวายขึ้น ทาเป็นว่าของหาย จึงตีเกราะเรียกคนใช้ไปจับขโมยเมื่อ
เศรษฐีและคนรับใช้ไปถึงในสวนก็ไปเจอเจ้าบ่าวระวงศ์ซึ่งกำลังจะเดินทาง
เศรษฐีจึงสั่งให้คนรับใช้จับเจ้าบ่าวระวงศ์ทันที และบอกว่าเจ้าบ่าวระวงศ์นี้แหละ
เป็นตัวการที่ขโมยแก้ว เจ้าบ่าวระวงศ์ก็บอกว่า เป็นแก้วของตนเองแต่ห้าม
เศรษฐีก็ไม่ฟังจากนั้นเศรษฐีก็ได้นำบ่าวระวงศ์ไปเป็นข้าทาส วันหนึ่งขณะที่ผู้คุม
ได้นำบ่าวระวงศ์ไปทำงาน คารวี และ สุกติมา ก็ได้เห็นเจ้าบ่าวระวงศ์ คารวี
รู้สึกสงสารและสงสัยว่า คนหน้าตาดี ทำไมถูกจากคุก จึงให้สุกติมา ไปถาม
เจ้าบ่าวระวงศ์ เจ้าบ่าวระวงศ์ก็ตอบเพียงว่า ตนเองนั้นเป็นขโมยโดยไม่รู้
เหตุคนอื่นเลย สุกติมาก็กลับมาหา คารวี จากนั้น คารวีก็คิดลึนใจ ไปถามด้วย
ตัวเอง และได้ทราบความจริงทุกอย่างตั้งแต่เจ้าบ่าวระวงศ์หนีออกจากบ้าน
เมืองมา และมีแก้วสืบทะตาที่พระมารดาอบคิณฑมา คารวีรู้ได้ทันทีว่า พ่อ
ของตัวเองเป็นคนโลกมาก และ คารวีทราบ ว่า เศรษฐีนั้น ไม่เคยมีแก้วสืบทะตา
ไว้เลย แต่ คารวีก็พยายามเก็บเรื่องนี้ไว้ และ คารวีก็ได้บอกผู้คุมและ เจ้า
บ่าวระวงศ์ว่า คินนี้ให้ขึ้นไปหาที่บราวสาของนาง พ่อตกเข็ญก่อนที่ผู้คุมจะนำ
เจ้าบ่าวระวงศ์ไปที่หอปราสาท ผู้คุมก็นำบ่าวระวงศ์ไปอาบน้ำ และที่นั่นเจ้า
บ่าวระวงศ์ก็ได้พบกับพระธิดาปิมา ซึ่งเป็นพระธิดาของเจ้าเมืองอีกเมืองหนึ่ง
พระธิดาปิมา เมื่อได้พูดคุยกับเจ้าบ่าวระวงศ์ก็รู้สึกพอพระทัย และได้สัญญาแก่
บ่าวระวงศ์ว่าจะให้พระบิดาของนาง มาได้ตัวเจ้าบ่าวระวงศ์ หลังจากนั้นเจ้า
บ่าวระวงศ์ไปพบนาง คารวี ทั้งสองก็เกิดความรักและตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ทั้งสอง
ก็แอบพบกันเป็นประจํา จนกระทั่งวันหนึ่ง เศรษฐีบਾਲะ รู้สึกว่าระยะนี้ตัวเอง
ไม่มีเงินทองเหลืออยู่ เพราะตั้งแต่ได้ โกงเอาแก้วสืบทะตาของเจ้าบ่าวระวงศ์
มา เศรษฐีจึงคิดลึนใจที่จะนำแก้ว ไปขายให้ท้าวพรหมมา ในการเดินทาง ไปยัง
เมืองของท้าวพรหมมา ต้องไปโดยทางน้ำ เศรษฐีก็จัดส่งให้คนรับใช้ นำสาเกา
มา และได้ นำ คารวี ไปด้วย ฝ่าย คารวี ก็คิดถึงเจ้าบ่าวระวงศ์ สงสารที่พ่อ
ตนเองจะนำเอาแก้วของบ่าวระวงศ์ไปขายจึงได้เสี่ยงอธิษฐานว่า ถ้านางเป็น
เนื้อคู่กุศลของเจ้าบ่าวระวงศ์ก็ขอให้สาเกาลานี้ อยู่มาได้แล่นไปได้ เมื่ออธิษฐาน
จบสาเกาลานี้ก็ไม่อาจแล่นไปได้ เศรษฐีจึงได้นำโหรมาทำนายว่า ถ้าหากนาง
เจ้าบ่าวระวงศ์ไปด้วยสาเกาลานี้ก็จะแล่นไปจนถึง เมืองของท้าวพรหมมาได้
เมื่อได้ยินดังนั้น เศรษฐีก็ได้นำเอาเจ้าบ่าวระวงศ์ไปด้วย และสาเกาก็แล่นจน
ไปถึงเมืองท้าวพรหมมา เมื่อไปถึงฝั่ง เศรษฐีก็ให้เจ้าบ่าวระวงศ์ ฝ่าวสาเกา
ส่วนตัวเองกับพวกก็เข้าไปในวัง เมื่อไปถึงในวังท้าวพรหมมา ไม่ยอมรับซื้อ
เพราะว่าขณะนี้บ้านเมืองของท้าวพรหมมา กำลังเดือดร้อน มียักษ์ออกมากินคน
เป็นประจําทุกวัน 7 วัน ท้าวพรหมมาจะต้องนำคนไปให้ยักษ์กินเป็นอาหาร
จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ คนในเมืองแทบไม่มีแล้ว เมื่อ เศรษฐี ได้ฟังดังนั้นก็ให้
ข้อเสนอแก่ท้าวพรหมมาว่า ถ้าหากพระองค์ซื้อแก้วของ เศรษฐีแล้ว เศรษฐี
จะยกเจ้าบ่าวระวงศ์ให้พระองค์นำไปให้ยักษ์กิน ท้าวพรหมมาก็ตอบตกลง
ในที่สุด เศรษฐีก็นำเจ้าบ่าวระวงศ์เข้าไปฝ่าว เมื่อเจ้าบ่าวระวงศ์เข้าไปฝ่าวก็ได้
พบเห็นแก้วของตน อยู่ต่อหน้าท้าวพรหมมา บ่าวระวงศ์ก็ ได้เล่าเรื่องราว
ตั้งแต่ออกจากเมืองพระยาเก่าโล มาให้ฟัง และ ยังบอกว่าแก้วดวงนี้เป็น

ดังนั้นก็ได้ไปกราบทูลเจ้าสุริยา เจ้าสุริยาก็รับมาที่ศาลาเมื่อเห็นเจ้าบัวระวงศ์ ทั้งสองก็โผเข้าหากัน หลังจากนั้นเจ้าบัวระวงศ์ก็ให้เสนาวาคภาพคารวีและ เจ้าบัวระวงศ์ตั้งแท่นพนักจนกระทั่งพลัดพรากจากกัน วาดไว้ที่ศาลาค่อม่า ไม่นานคารวีก็ลาจากพรานป่า อุ้มลูกเดินทางมายังศาลา ก็ได้เห็นภาพวาดของ ตนเอง ในที่สุดเจ้าบัวระวงศ์และคารวีก็ได้พบกัน กล่าวฝ่ายพระนางแก้วจันทา กลายเป็นคนรับจ้างในสวน วันหนึ่งนางได้ข่าวว่า ที่ศาลาเสนาจะนำอาหารมา ให้คนยากคนจนกิน พระนางก็ไปที่ศาลาและได้พบเอาภาพชีวิตประวัติดังของนาง กับพระโอรสทั้งสอง ในที่สุดเรื่องลงเอยที่ว่า ทั้งหมดได้มาพบกันหลังจากนั้น เจ้าสุริยา เจ้าบัวระวงศ์ พระนางแก้วจันทา คารวี พร้อมทั้งปทุมมา (มเหสี ของสุริยา) ต่างก็พากันไปในเมืองของพระยาคำไล ไปแก้สถานการณ์ต่าง ๆ ในที่สุดพระยาคำไลก็สนิทผิดและขอโทษลูกเมียและสิ่งประหารชีวิต พระนาง คำไวย พร้อมทั้งบรรดาผู้ที่เห็นผิดเป็นชอบ ส่วนบรรดาเจ้าบัวระวงศ์ เจ้า สุริยาพร้อมทั้งมเหสีต่างก็มีความสุขอยู่ด้วยกัน

ลิเกเรื่อง "บัวระวงศ์ หงส์อำมาตย์" เน้นถึงเรื่องบาบบุญคุณโทษ ถ้าหากใครหาชั่วหรือหาบาบ บาบนั้นก็จะต้องสนองในเรื่องมีตัวอย่างอยู่หลาย คนที่แสดง ให้เห็นถึงความดีความชั่ว อย่างเช่น เศรษฐีบาละ ได้คดโกงเอา ของผู้อื่นมาเป็นของตน แต่ผลสุดท้ายเขาสูญเสียชื่อเสียง ทรัพย์สินสมบัติ และ ลูกสาวด้วย